

Årsrapport 2012 från Tåkerns Fältstation

www.takern.se

Föreningen Tåkerns Fältstation är en sammanslutning av fauna- och floraintresserade personer och har till ändamål att främja intresset för biologiska studier samt att verksamt delta i arbetet för naturskydd. Verksamheten stöds ekonomiskt av Tåkernfonden.

Styrelsen

Ordförande:	Bengt Andersson Åkerstigen 6 599 32 ÖDESHÖG	0144 - 108 72 lago.andersson@telia.com
Vice ordf:	Tommy Tyrberg Kimstadvägen 37 610 20 KIMSTAD	tel 011-532 30 tommy.tyrberg@hotmail.se
Sekreterare:	Lars Gezelius S. Krängevägen 16 585 99 LINKÖPING	070-325 12 88 lars.gezelius@lansstyrelsen.se
Kassör:	Jan Henriksson Bondegatan 15 A 595 52 MJÖLBY	0142-138 63 janne.bittan@bredband.net

Ledamöter:

Ellen Hultman St. Broby 599 93 ÖDESHÖG 070-942 39 03 ellenhultman@yahoo.se	Konny Hörberg Vretgatan 11 573 61 SOMMEN 070-545 40 98 konnyh@hotmail.se	Tommy Berg Norra vägen 57 596 33 ÖDESHÖG 0702-46 83 71 b.tommy@live.se	Adam Bergner Barnhemsgatan 15 582 30 LINKÖPING 073-926 0057 adam.bergner@yahoo.se
--	--	--	---

Suppleanter:

Peter Berglin Fortunagatan 33 553 23 JÖNKÖPING 0733-509060 peterberglin@comhem.se	Ruben Brage Tröskaregatan 90 583 34 LINKÖPING 070-345 21 17 mail@rubenbrage.se	Kim Arrio Vilbergsgatan 95 603 57 NORRKÖPING 076 - 835 86 88 swespy_kim@hotmail.com	Bo Håkansson Karpstigen 2 573 91TRANÅS 0703-654224 bo.thomas.hakansson@telia.com
---	--	---	--

Föreningsadress: Tåkerns Fältstation, Box 204, 595 22 MJÖLBY

Fältstation: Renstad, Åsen 2, 590 22 VÄDERSTAD

Postgironummer: 26 34 96 - 2

Medlemsavgift: Avgiften 2014 är 100 kr - inkluderar ett info och Vingspegelns Tåkernnummer.

Adress hemsida: **www.takern.se** Org. nr. 823000-4817

Årsrapport 2012 från Tåkerns Fältstation

Redaktörer: Lars Gezelius och Lars Nilsson

Linköping 2013. ISSN 1650-3058

Meddelande nr. 92 från Tåkerns Fältstation.

Rapport till Tåkernfonden.

Upplaga: 200 ex.

Omslag/Cover: Vassångare/Savi's Warbler.

Foto: Bengt Ekman/N

Annual report 2012 from Tåkern Field Station, Sweden

Contribution No. 92 from Tåkern Field Station.

Report to the Tåkern Fund.

De årliga rapporterna som publicerats sedan 1990 har haft lite olika namn. Till en början hette de "Fältarbete" (1990-1997). Sedan kom namnet "Fåglar i Tåkern. Fältarbete" (1998-1999) och rapporten registrerades med ett ISSN nummer hos Kungliga biblioteket. Eftersom det inte alltid bara handlar om fåglar kändes benämningen Fåglar i Tåkern inte helt korrekt. Från och med 2000 heter den kort och gott "Årsrapport från Tåkerns Fältstation". Arter på rödlistan anges med hotkategori i rubriken. (EN - Starkt hotad, VU- sårbar, NT - nära hotad).

Innehåll	Sida
Verksamheten 2012.....	4
Väder.....	5
Doppingar.....	6
Rördrom.....	8
Knölsvan.....	9
Gåsräkningar.....	10
Sädgås.....	11
Kanadagås.....	11
Grågås.....	12
Gravand.....	13
Skedand.....	14
Årta.....	15
Snatterand.....	16
Simfågelräkningar.....	17
Brun kärnhök.....	20
Småfläckig sumphöna.....	21
Trana.....	22
Skrattmås.....	23
Fisktärna.....	24
Svarttärna.....	25
Trastsångare.....	26
Vassångare.....	27
Skäggmes.....	29
Ringmärkning.....	30
Inventering av strandängar.....	31
Övriga obsar 2012.....	47
Förteckning av meddelanden.....	49

Tåkerns Fältstation stöds ekonomiskt av Tåkernfonden.

Tåkern Field Station is financially supported by the Tåkern Fund.

Verksamheten 2012

Fältstationsåret 2012 var inventeringsmässigt mycket omfattande med inventeringar, räkningar, ringmärkning och flera specialstudier. Det var också utåtriktat med ett flertal guidningar vid det nya naturum som invigdes av Kungen 25 maj. Vårt nya stationshus – Åsenstugan prövades i skarpt läge och fick bekänna färg både bildligt och bokstavligt. Ett 20-tal personer har engagerat sig i verksamheten. Ingen ny art för Tåkern noterades detta år, men sällsyntheter som sommargylling, fjällpipare och amerikansk kricka noterades, liksom landets första dokumenterade häckning av rödhuvad dykand. Stationen var bemannad hela 161 dagar, med nästan daglig bemanning från mitten av april till mitten av september. Extremt långliggande personal var Paul-August Schult (Tyskland). Långliggande personal var Karl-Martin Axelsson, Adam Bergner, Anders Olovsson, Lars Gezelius, Pau Lucio (Spanien) samt Can Yücel och Ogün Türkay (Turkiet). Omfattande inventeringsinsatser har också gjorts av Bengt Andersson, Göran Axelsson, Kim Arrio, Tommy Berg, Peter Berglin, Göran Bergengren, Benny Ekberg, Christer Elderud, Jan Henriksson, Ellen Hultman, Bo Håkansson, Konny Hörberg, Gunnar Myrhede, Elke Myrhede, Lars Nilsson, Jan-Erik Nordqvist, Magnus Swenson och Joakim Wallin. Under året ringmärktes 4406 fåglar av 71 arter, vilket är 4:e högsta årssumman sedan starten 1964. Det blev ingen ny märkart, men årsrekord för skrântärna, st. hackspett, entita, talgoxe, grönsiska och stenknäck. 1084 boungar märktes, bl.a. 290 svartvita flugsnappare, 209 talgoxar, 168 skratmåsar, 65 fisktärnor och en svarttärna. Under året noterades enligt Svalan 201 arter vid sjön.

Januari - mars

Stationen var bemannad 12 dagar. Två vinterfågelrutter genomfördes i januari, Tåkern Runt (femtonde året) och Omberg (trettonde året). En örnräkning genomfördes 15 januari. Matning av örn vid åteln öster om Glänås samt småfåglar vid fågeltornet bedrevs. Viss småfågelfångst bedrevs vid Glänås och vid Åsen. Två skridskoturer och en skidtur på sjön gjordes. I mars genomfördes tre gåsräkningar. Giro del Tåkern (runt sjön på cykel) genomfördes 24 mars. Vi målade om i stugan och satte upp holkar. Personal var Lars Gezelius, Kim Arrio, Adam Bergner och Bengt Andersson.

April-maj

Under april var stationen bemannad 15 dagar. En tran- och gåsräkning genomfördes. Inventeringarna av strandängarna påbörjades, liksom kartering av gråhakedopping, brun kärrhök, rördrom och trana. Fem omfattande paddlingsturer i sjöns västra halva gjordes för att kartera gråhakedopping. Under maj var stationen bemannad 30 dagar. Strandängarna inventerades, grågåskullar räknades och karteringen av skäggdopping, skedand, årta, snatterand, pungmes, trastsångare, skratmåsar och tärnor påbörjades. Ringmärkning visades vid Glänås under fågelskådningens dag. Holkarna vid Åsen och Glänås kollades. Två större specialprojekt genomfördes - dels studier av vassångarens val av revir (Adam Bergner) och dels studier av födotillgång för vadare på strandängar (Paul-August Schult). 14 paddlingsturer gjordes, de flesta (10) till Renstad yttre men även en till Tovören, en till Prästören, en vid Väversunda och en i östra vassen. Personal under månaderna var bl.a. Paul-August Schult, Adam Bergner, Lars Gezelius, Lars Nilsson, Karl-Martin Axelsson och Joakim Wallin.

Juni-juli

Under juni var stationen bemannad 28 dagar. Arbetet dominerades av inventeringar av häckande fåglar på ängarna samt trastsångare, vassångare, rördrom, måsar, tärnor, doppinga och trana. Punktruttsinventeringarna "Tåkern runt" och Omberg genomfördes. Inventeringarna ute i sjön omfattade totalt 16 paddelturer fördelat på Renstad yttre 5, Prästören 1, Tovören/Svälinge 5, västra vassarna 2, östra delen 1, Källstadviken 1 och Lorbydeltat 1. Ringmärkning av boungar av skratmåsar, fisktärna, svarttärna, pilgrimsfalk och holkhäckande fåglar bedrevs. Den traditionella nattsångarinventeringen genomfördes 5 juni. I juli var stationen bemannad 27 dagar. Den standardiserade ringmärkningen vid Renstad kanal startade och bedrevs under totalt 20 morgnar. En paddeltur till Tovören genom-

fördes. Personal var Karl-Martin Axelsson, Johan Molin, Lars Nilsson, Sari Cunningham (USA/BEL) och Julie Percival (NZ), Adam Bergner, Kim Arrio, Paul-August Schult, Anders Olovsson, Lars Gezelius samt Ogün Türkay och Can Yücel (Turkiet).

Augusti-september

I augusti var stationen bemannad 29 dagar och i september 15. Personal var Karl-Martin Axelsson, Kim Arrio, Pau Lucio (Spanien), Paul-August Schult, Adam Bergner, Ogün Türkay, Ellen Hultman och Lars Gezelius. Två simfågelräkningar och två gås- och tranräkningar genomfördes. Ringmärkning vid Renstad kanal bedrevs 25 morgnar i augusti och 12 i september.

Oktober-december

Under perioden var stationen bemannad sex dagar. Fyra gåsräkningar och två simfågelräkningar genomfördes. Ringmärkning bedrevs vid Renstad kanal fem morgnar under oktober och Christer Elderud bedrev kvällsfångst av dvärgbeckasin vid Glänås och Furåsa. Ett seminarium om flyttande sädgäss/tundrasädgäss hölls i samverkan med Adjan de Jong, SLU. Personal/Gåsräknare var bl.a. Bengt Andersson, Karl-Martin Axelsson, Kim Arrio, Tommy Berg, Peter Berglin, Adam Bergner, Benny Ekberg, Ellen Hultman, Bo Håkansson, Konny Hörberg, Staffan Kvist, Gunnar och Elke Myrhede, Jan-Erik Nordqvist, Tommy Tyrberg. Övriga som inventerare är Göran Bergengren, Christer Eriksson, Jan Henriksson och Magnus Swenson. Verksamhet och inventeringar har figurerat både i radio och press. Det var en kort resumé av fältstationsåret 2012. Ett varmt tack till alla som bidragit.

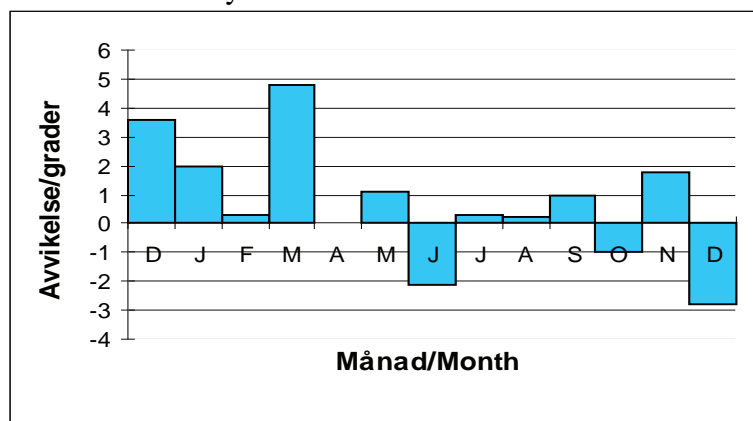
Väder

(data från SMHI, där temp. avser Härsnäs, ca 40 km öster om Tåkern och nederbörd från Omberg)

Över lag ett mildt och nederbördsrikt år. Vintern blev relativt mild och snöfattig. Sjön frös i mitten av januari och var isbelagd till mitten mars. Den snöfattiga vintern gjorde att vårfloden uteblev och strandängarna var relativt torra under våren. I mars kom vårvärmen snabbt. Värmen höll sedan i sig under maj, medan juni tyvärr blev relativt sval och regnig. Hösten blev tämligen varm och synnerligen regnig. I december slog vintern till hårt med kyla och snö.

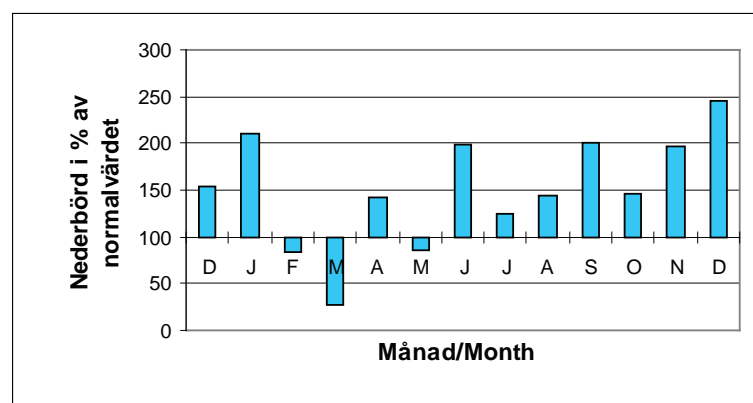
Figur 1. Temperaturavvikelse från normalvärdet under dec. 2011 - dec. 2012.

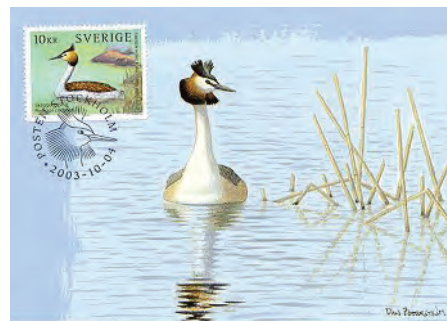
Deviation (degrees) from normal temperature from December 2011 to December 2012.

Figur 2. Nederbörden i procent av normalvärdet under dec. 2011 - dec. 2012. (Normalvärdet =100 %.)

Precipitation expressed as percentage of normal amount. December 2011 to December 2012. (Normal precipitation = 100 %).

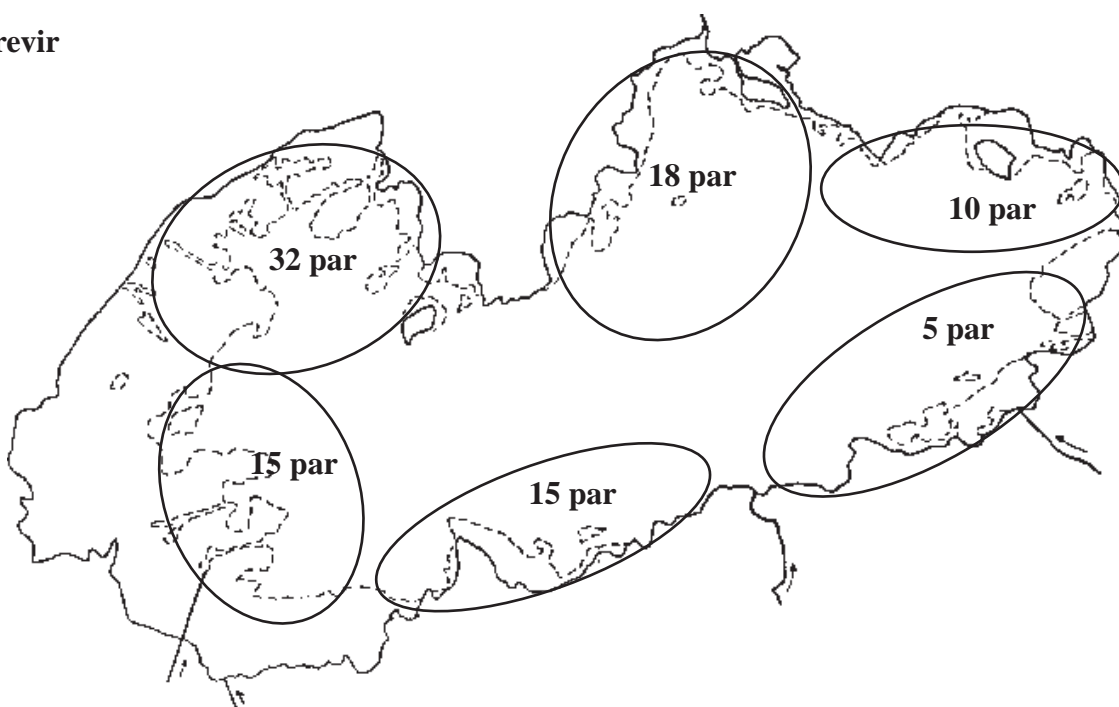

Skäggdopping *Podiceps cristatus*

Lars Nilsson

Inventeringen av skäggdopping som återupptogs 1996 efter över 20 års uppehåll fortsatte för sjuttonde året. Den största insatsen har gjorts på räkning av par och kullar under juni-juli och totalantalet skäggdoppingar under sommar och höst. I vissa områden med många doppingpar har antalet bon räknats. Totalt lokaliserades 95 par (revir). Det är en liten uppgång från 2011 men klart under medelvärdet för de senaste tio åren. Antalet ungpullar är fortsatt relativt högt liksom under fjolåret, uppskattningsvis har dryga 50-talet kullar funnits i sjön under sensommaren. Variationen mellan olika år är dock stor. Vid höstens simfågelräkningar noterades följande antal i mitten av månaden: augusti 58 (?), september 670, oktober 600 och november 132.

År	Antal revir
1996	46
1997	45
1998	60
1999	54
2000	56
2001	117
2002	117
2003	76
2004	119
2005	111
2006	119
2007	164
2008	135
2009	138
2010	109
2011	91

Figur 3. Skäggdoppingrevir, totalt 95 par. *Territories of Great Crested Grebe, in total 95 pairs.*

Smådopping *Tachybaptus ruficollis*

En vårobservation; ett ex vid Hovtornet 29 mars. Under perioden 5 augusti – 3 oktober gjordes sex observationer av enstaka exemplar vid Glänås/Hov, ett normalt fyndmönster under senare år. Lite udda var en observation av fyra ex vid Renstad Yttre 9 augusti.

Svarthakedopping *Podiceps auritus* (NT)

Under våren noterades 1-3 ex vid Glänås/Hov 26 mars- 1 maj. Inga sommarobservationer. Från 22 augusti till 1 oktober observerades 1-2 ex vid Glänås, Ett ex sågs vid Svälänge 12 augusti och ett ex vid Svanshals udde 13 oktober.

Svarthalsad dopping *Podiceps nigricollis* (EN)

Inga observationer. Senast observerad 2010.

Gråhakedopping *Podiceps grisegena*

Lars Gezelius

Årets inventering av gråhakedopping inriktades på revirhävande individer i april och början av maj samt observationer av par och kullar under juni. Vid paddlingarna i april-maj användes uppspelning av revirlåte för att få kontakt med revirhävande fåglar. Inventeringen koncentrerades till den västra halvan av sjön, eftersom den delen hyser de rätta förutsättningarna för arten. Under de senaste 40 åren är antalet observationer i den östra delen synnerligen få. Det händer att ett par (i ett känt revir) inte svarar på bandspelaren eller att svaret kommer efter en stunds spelande. Det tyder på att några par kan förbises vid en inventering som denna, som till stor del bygger på endast ett besök. Totalt lokaliserades 30 par (revir). Jämfört med tidigare inventeringar i Tåkern har antalet revir minskat.

Den första säkra observationen av gråhakedopping i Tåkern gjordes 1924, då ett ex sköts vid Åsby. Under 50- och 60-talen gjordes noteringar av enstaka par. 1974 och -75 inventerades vassarna mycket grundligt i regi av Lars Jacobsson. Dessa år bedömdes populationen till 70 par. Henrik Druid inventerade arten 1989 och konstaterade 75 par. År 2000 och 2006 gjordes inventeringar liknande denna. I Sverige häckar 1100 par enligt Fåglarna i Sverige (SOF 2012), men drygt 600 par enligt riksinventeringen 2011. Trenden är över tid ökande i Sverige.

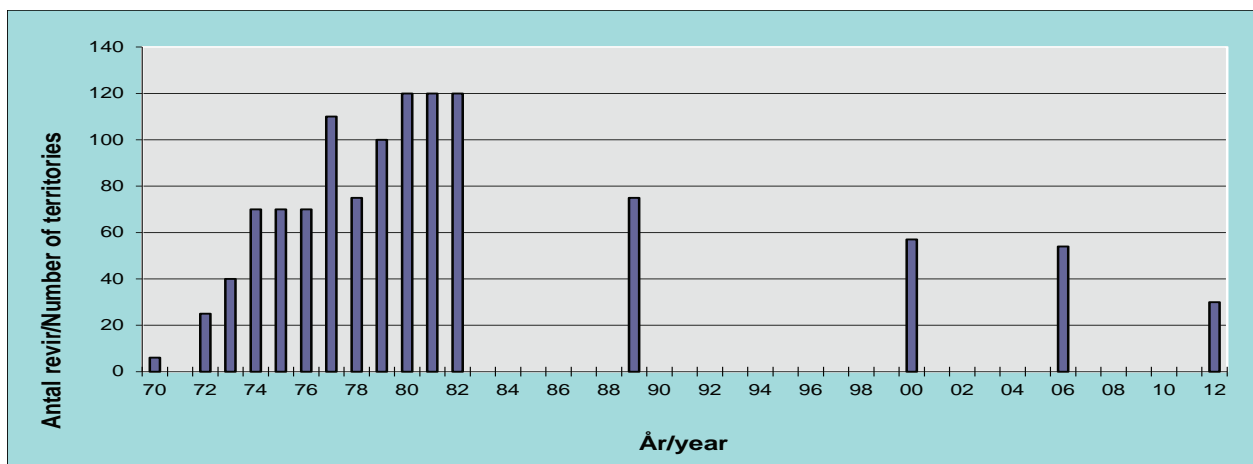

Figure 4. Antalet häckande par av gråhakedopping i Tåkern 1970-2012 (inga staplar = data saknas). *Number of pairs of Red-necked Grebe 1970-2012 (no bars = no data).*

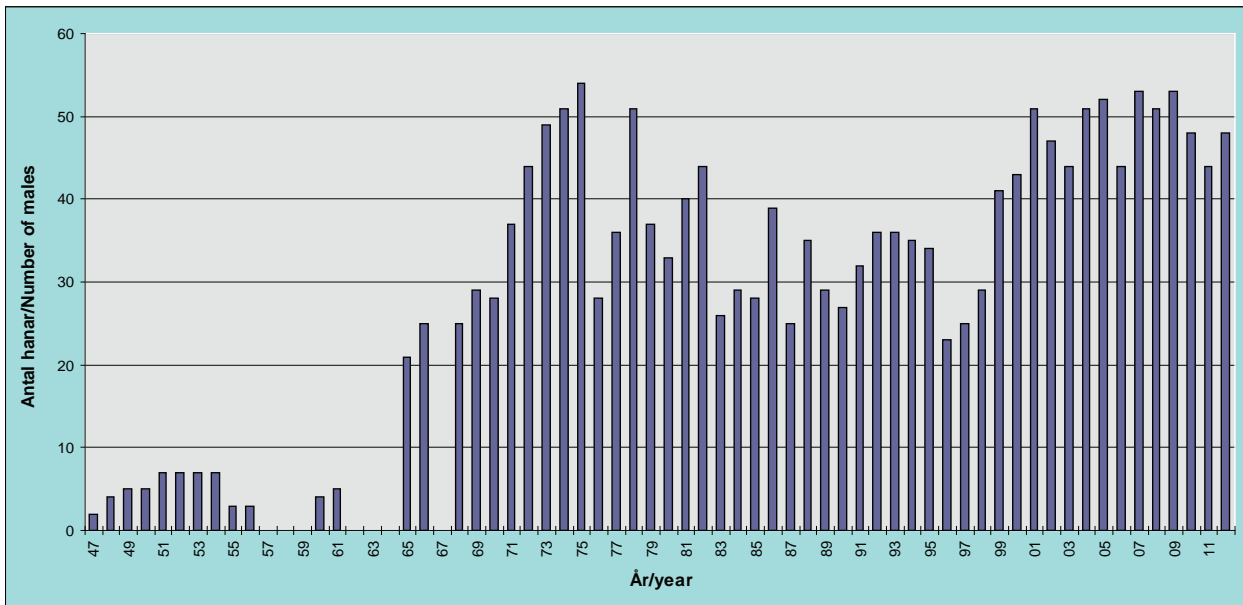
Figure 5. Revir av gråhakedopping, totalt 30 par. *Territories of Red-necked Grebe, in total 30 pairs.*

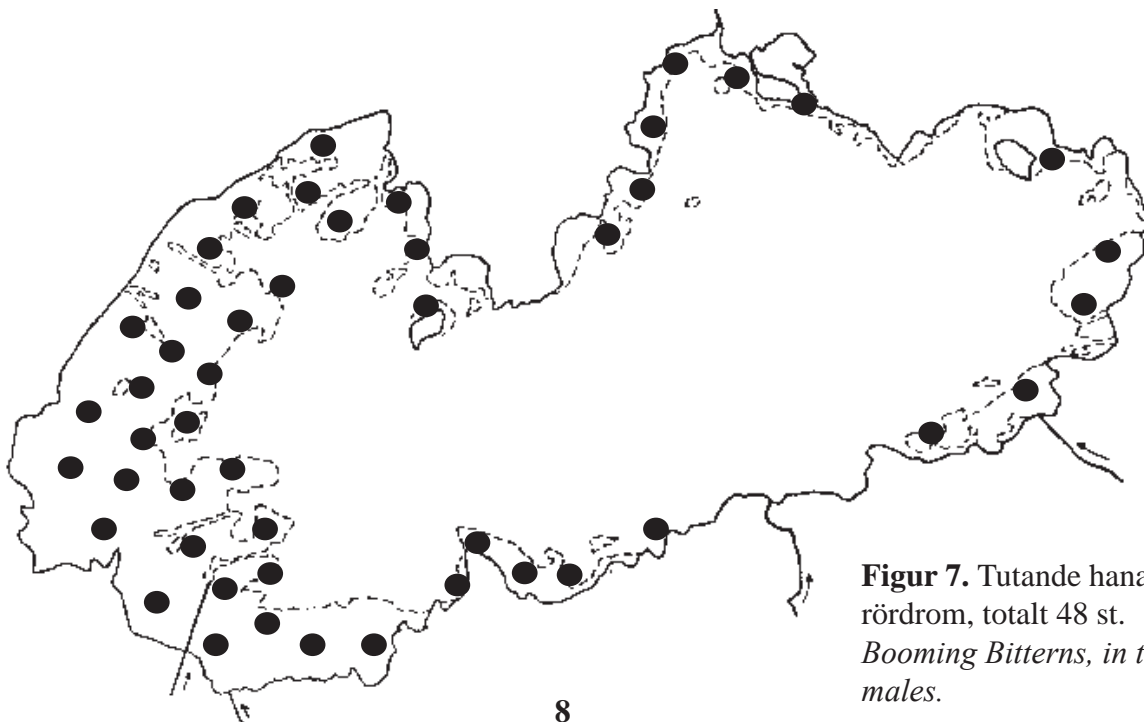
Rördrom *Botaurus stellaris* (NT)

Lars Gezelius

Den första rördrommen hördes redan 4 mars, vilket är mycket tidigt. Kanske har något ex. övervintrat. Inventeringen har pågått från islossningen fram till midsommar. Avlyssning har skett från stränderna och vid paddelturer i kanaler och vid vassens ytterkant, parallellt med räkning av övriga vassararter såsom brun kärrhök och trastsångare. Vassbesök är ett måste för att lokalisera reviren, då avståndsbedömningen är mycket svår att göra. Rördrommen är ju fågelsjöns doldis och ses enstaka gånger vid spelflykten under tidig vår. Större är chansen i början av juni, då honorna flyger fram och åter mellan boet och ut till fiskeplatserna. Reviren ligger tätast i de västra vassarna och med jämn spridning i sjöns östra del. Antalet tutande hanar blev 48 st. och populationen är relativt stabil. Sista observationen gjordes 13 oktober. I Sverige rapporterades 520 tutande hanar 2011 och arten är ökande i landet med undantag av en (tillfällig?) nedgång 2010-2011, troligen pga hårda vintrar.

Figur 6. Antalet tutande rördrommar 1947-2012. Number of booming Bitterns 1947-2012.

Figur 7. Tutande hanar av rördrom, totalt 48 st. Booming Bitterns, in total 48 males.

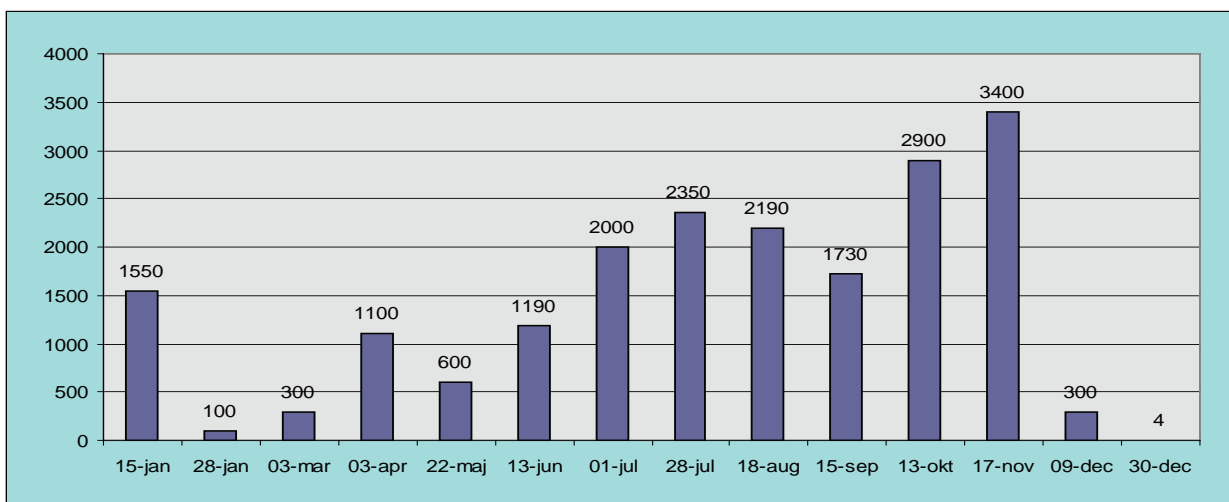
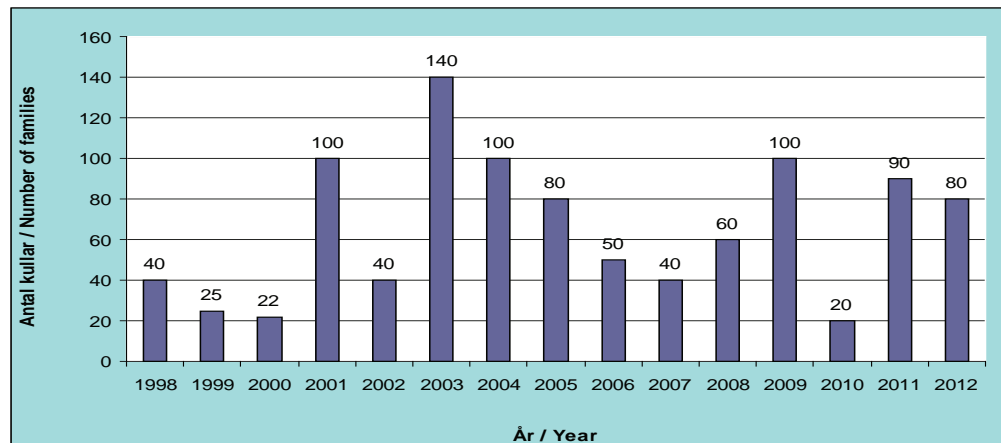
Knölsvan *Cygnus olor*

Lars Nilsson

Efter att ha ägnat knölsvanen ringa uppmärksamhet började Fältstationen 1998 att samla in mer data om arten. Förutom noteringar om bl.a. häckande svanar som gjorts i samband med annat inventeringsarbete har räkningar av ungfamiljer skett från strategiska platser runt sjön, framförallt från Glänåstornet. Här ser man i juni-juli en stor del av kullarna som har kläckts i sjön under året. Från höstens simfågelräkningar finns också data men här är naturligtvis antalet översomrare och inflyttare stort. Även om simfågelräkningarna inte visar hur många häckningar som genomförts i sjön under året ger de ändå en bra bild av Tåkerns förutsättningar att attrahera knölsvanar. En mild förvinter gjorde att många svanar dröjde kvar i sjön långt in i januari, drygt 1500 ex fanns i sjön i mitten av månaden. Under februari var sjön isbelagd men redan 3 mars inräknades 300 ex. Årets högsta notering blev 3400 ex som inräknades vid simfågelräkningen den 17 november. Det innebär såväl novemberrekord som totalrekord för simfågelräkningarna, räkningar som genomförts varje höst sedan mitten av 1970-talet. Antalet minskade sedan snabbt och på årets näst sista dag fanns bara en handfull knölsvanar kvar. Antalet kullar i sjön uppskattades till 80. Medeltalet för de senaste 10 åren är 72 kullar, med stor variation mellan åren. Varför antalet kullar varierar så mellan åren har vi idag ingen bra förklaring till. Det finns inget som tyder på att födounderlaget har förändrats, kransalgsbestånden är på en fortsatt hög nivå. Sedan finns det naturligtvis en hel rad andra faktorer som kan påverka antalet häckande knölsvanar, inte minst förhållandena i övervintringskvarteren.

Figur 8. Max antal knölsvansfamiljer under sommaren i Tåkern 1998-2012. *Maximum number of Mute Swan families during summer 1998-2012.*

Figur 9. Antal knölsvanar i Tåkern 2012 räknade i huvudsak från Glänås fågeltorn (från och med september, inklusive årsungar). *Number of Mute Swans in Lake Tåkern in 2012 counted mainly from Glänås bird tower. From September juveniles are included.*

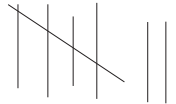
Gåsräkningar / *Geese-counts*

Lars Gezelius och Bengt Andersson

Under våren genomfördes fyra räkningar och under hösten åtta. Mittmånadsräkningarna på hösten ingår i de av Wetlands International samordnade europeiska inventeringarna. Metodiken var densamma som tidigare år, d.v.s gässen räknades under morgonuppfloget från sju platser runt sjön. Gåshösten bjöd mycket grågäss och tranor och lite och sena sädgäss. Sädgässen toppade i mitten av november med bara 5900, det lägsta sedan 1972! Arten sågs under perioden 1.9 - 10.12. Grågässen uppträdde fram till 25.11 med en topp på 18200, vilket är rekord för Tåkern. Några stannade hela december ut. Maxantalet för kanadagås blev 1310, vilket är den lägsta höstsiffran sedan 1989. Spetsbergsgäss förekom sparsamt och max blev endast 30 ex. i slutet av november. Bläsgässen rastade sparsamt under hösten med som mest 37 ex. 20.10. Vitkindade gäss uppträdde från 15.9 - 25.11, som mest 400 ex. vid Bankängen 15.10. Hela 64 prutgäss rastade vid Glänås 27.9. En - sex tundrasädgäss noterades 11.9 - 7.11. Fyra fjällgäss sträckte förbi Hov 27.9. Tranorna rastade med som mest 6650 ex. 15.9, vilket är rekord för Tåkern. De sista sågs 21.10. Vårens räkningar genomfördes 10.3 - 9.4. Upp emot 500 sädgäss stannade vid Tåkern vintern igenom. Maxantalet sädgäss blev 3860 ex. 10.3, vilket är relativt högt. Även några 10-tal grågäss övervintrade. Vårmax blev 2500 ex. 7.3. Under de regelrätta räkningarna noterades som mest endast 630 ex 17.3. Kanadagås toppade med 220 ex 10.3, men 400 ex. sågs redan 3.1. Bläsgås rastade 3.1 - 5.6 med som mest 113 ex. 27.3. Spetsbergsgås sågs 4.3 - 9.4 med som mest 34 ex. 4.3. Tre observationer av ensamma tundrasädgäss gjordes 3.1, 11.3 och 9.4. 400 vitkindade gäss sträckte mot norr 8.5. En prutgås passerade Glänås 25.5.

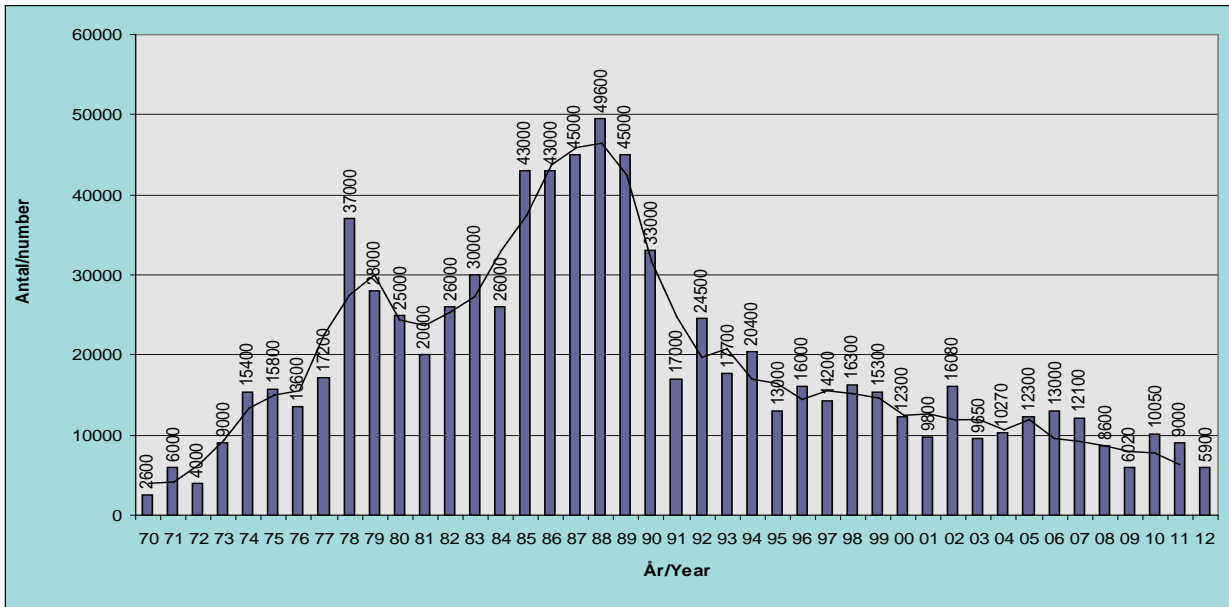
Tabell 1. Antalet individer av olika gåsararter vid höstens räkningar. *Number of Geese counted during the autumn.*

	18/8	1/9	15/9	29/9	13/10	20/10	3/11	17/11
Sädgås <i>Anser fabalis</i>	-	26	480	1680	2200	2850	5050	5900
Grågås <i>Anser anser</i>	9610	16400	18200	18000	5340	2150	277	2
Bläsgås <i>Anser albifrons</i>	-	-	2	2	3	37	6	5
Spetsbergsgås <i>Anser brachyrhynchus</i>	-	-	-	-	2	-	7	30
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	60	250	680	1310	680	750	713	-
Vitkindad gås <i>Branta leucopsis</i>	-	-	2	51	150	140	-	250

Sädgås *Anser fabalis* (NT)

Höstmaximum infaller allt senare och årets topp blev endast 5900 i början på november, vilket är det lägsta sedan 1972! De flesta gässen flög liksom tidigare ut i sektorn Säby-Furåsa samt vid Holmen-Renstad (särskilt under senare delen av hösten). Den tyske forskaren Thomas Heinicke har studerat de rastande sädgässen närmare i Tåkern och kan konstatera att antalet tundrasädgäss *Anser fabalis rossicus* är betydligt högre än vad vi rapporterat. Högsta noteringen 2009 - 2012 är hela 2340 ex. vid Tåkern. Detta baseras på noggranna observationer i kombination av avlästa halsringar. Antalet rastande sädgäss i Sverige i november 2012 var nästan 64000, vilket är det högsta i serien sedan 1977. Den största rastplatsen i Sverige var precis som 2011 i Kvismaren.

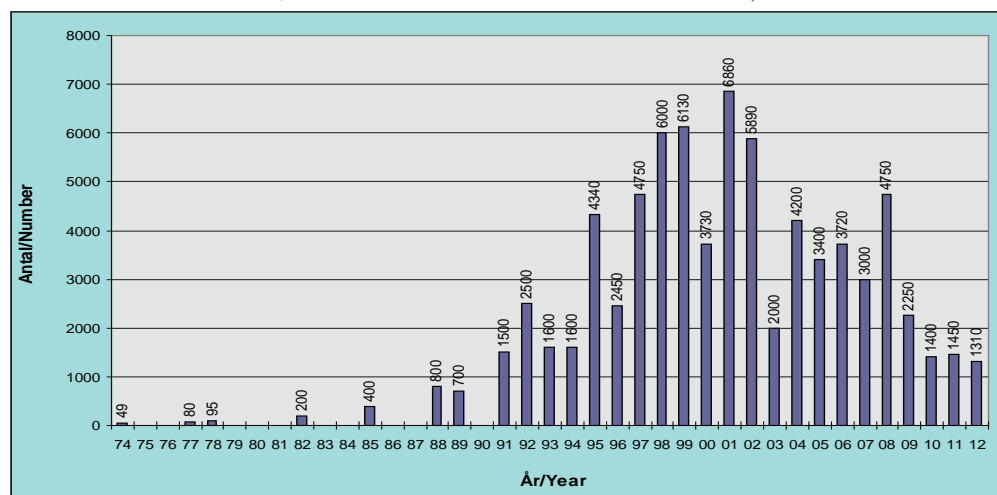

Figur 10. Max antal sädgäss vid Tåkern höstarna 1970-2012. Linjen anger rullande treårsmedel. *Maximum number of Bean Geese at Tåkern during the autumns 1970-2012. The line shows running three-year means.*

Kanadagås *Branta canadensis*

Antalet höstrastande kanadagäss ökade i slutet av 1990-talet men efter 2001 kan en klart nedåtgående trend skönjas vad gäller höstmaximum. Variationerna under hösten är dock stora och beror bl.a. på att de utnyttjar Vättern som alternativ sovplats. Årets max på 1310 ex. i mitten av september är det lägsta sedan 1989. Antalet häckande kanadagäss är fortsatt relativt lågt i Tåkern. I maj-juni sågs endast fyra kullar (jfr. sex st. 2011, tre st. 2010, sex st. 2009, tre st. 2008 och 2007, 19 st. 2006, 18 st. 2005, 8 st. 2004, 16 st. 2003 och 2002, 14 st. 2001 och -00 samt 22 st.1999).

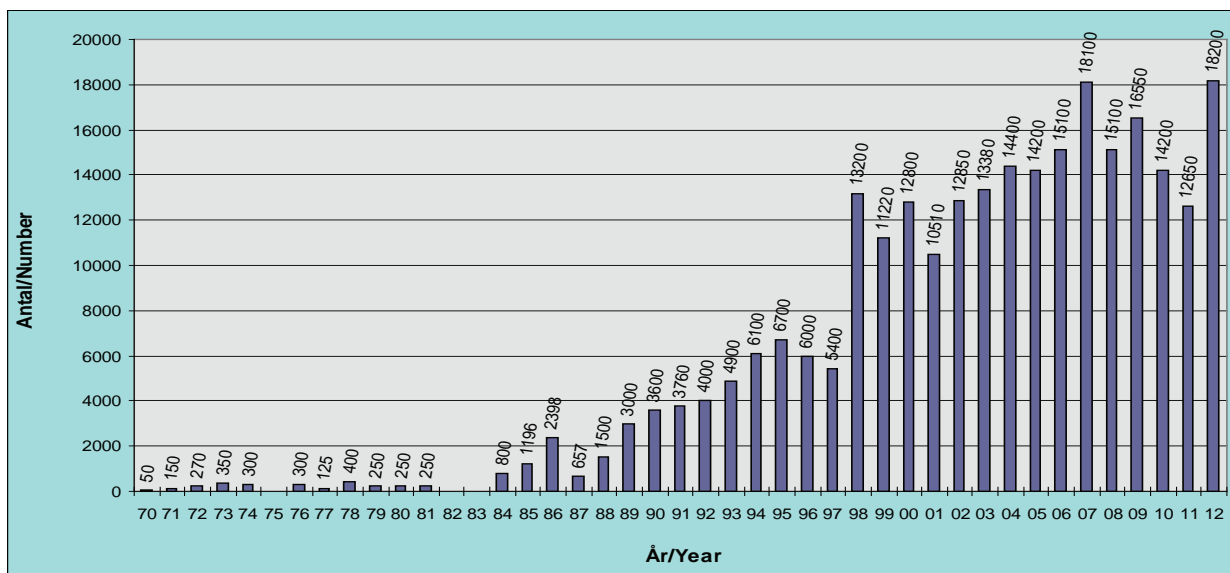
Figur 11. Max antal kanadagäss vid Tåkern höstarna 1974-2012. *Maximum number of Canada Geese at Tåkern during the autumns 1974-2012.*

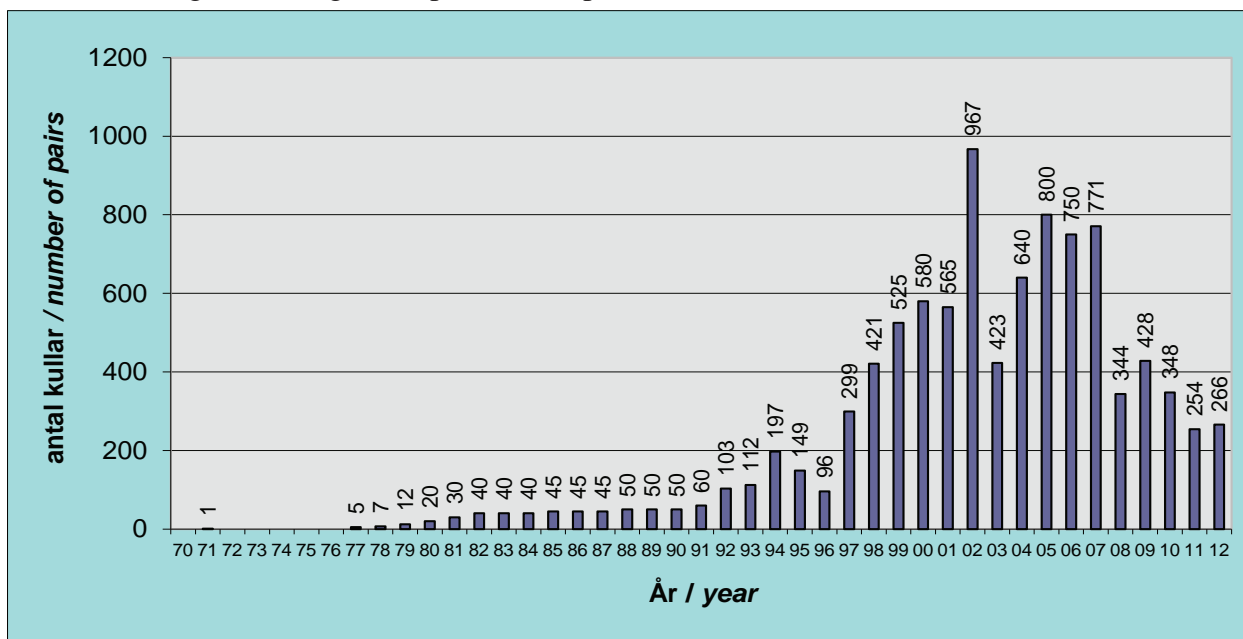
Grågås *Anser anser*

Maxantalet grågäss blev 18200 ex. i mitten av september, och är rekord för Tåkern. Totalsumman har vid de riksomfattande septemberinventeringarna i Sverige ökat kraftigt från 20 000 ex 1984 till drygt 188 000 ex 2012. Tåkern hyste 2012 landets näst största ansamling av grågäss under hösten. Vid Hjälstaviken, Uppland rastade 15700 ex.

Figur 12. Maxantal grågäss under höstarna 1970-2012. *Maximum number of Greylag Geese during the autumns 1970-2012.*

Årets inventering häckande grågåsfamiljer var heltäckande och räkningarna skedde 27 april - 6 juni, d.v.s. under perioden då kullarna lämnar vassområdena och går upp på strandängarna. De tidigaste kullarna noterades 22 april, vilket är relativt tidigt (rekordet är 17 april). Det högsta antalet kullar på respektive strandängsavschnitt blev Väversunda 6, Åsby 45, Yxstad 41, Hopabetet 5, Herrestad 16, Säby 16, Hov 55, Sjtötuna 9, Glänås 11, Svanshals 42, Bankängen 7, Kvarnängen 14 och Ramstad 8. Årets inventering slutade på 266 kullar. Antalet sedda kullar är naturligtvis inte samma sak som antalet häckande par som är betydligt större. Antalet sedda kullar ligger numera kring 300 par snarare än tidigare års höga nivå på 700-900 par.

Figur 13. Antal grågåskullar 1970-2012. *Number of Greylag Geese families 1970-2012.*

Gravand *Tadorna tadorna*

Lars Nilsson

Gravanden observeras regelbundet i Tåkern. Under våren och sommaren ses ofta 1 - 5 ex. Huvuddelen av fåglarna ses från de publika platserna Glänås och Hovtoronet. Enstaka fåglar ses också från Svälningetornet. Som regel lyser dock observationerna från sjöns västra delar, Bankängen – Hånger, helt med sin frånvaro. Årets observationer och bedömda revir återfinns på karta nedan. Grunden till dessa är dels anteckningar i Fältstationens dagbok dels noteringar i Artportalen. Den senare källan innehåller 88 poster för perioden 4 januari - 21 juni (inga noteringar 9 januari – 16 mars). Dagboken redovisar obsar från 24 mars till 26 juni. Som mest räknades fem ex från Glänåstornet 2 april. Efter analys av fyndbilden görs bedömningen att 6 revir funnits i Tåkern under perioden april – juni. Några ytterligare indikationer på genomförd häckning har, i vanlig ordning, inte konstaterats. Även datum för årets sistanotering, 26 juni, tyder på att några ungar inte producerats. Gravanden är ju lättfunnen och skulle knappast kunna undgå upptäckt.

Tidigare år

Årets fyndmönster stämmer väl överens med erfarenheterna från tidigare år. Några få par ses vid sjön från tidig vår fram till sommaren. Största antal är 14 ex vid Svälninge 19 augusti 2006 och 10 ex vid Sjötuna 3 april 2007 (perioden 2002-2012). Därefter finns vissa år ströfynd av enstaka fåglar under hösten. Observationer av ungfåglar är inte så vanliga. En genomgång av data från Artportalen för perioden 2002 - 2012 visar att ungfåglar, 1K, setts nio av elva år. I genomsnitt rör det sig dock endast om mindre än två obs-dagar per år. Bara under två år, 2005 och 2006, har ungfågarna setts före första augusti. Sista veckan i juli 2005 fanns fem årsungar med en gammal vid Tovören. 29 maj 2006 sågs 11 ungar vid Glänås, 4 juni noterades en unge på samma lokal. Mer eller mindre trovärdiga andrahandsuppgifter finns om vuxna gravänder som setts försvinna in under strandnära jordbruksbyggnader. Troligt är att häckningsförsök görs årligen vid sjön men att predation innebär att produktionen av flygga ungar är mycket liten. Höstfynden av ungfåglar kan kanske gälla fåglar som kläckts på annan ort och sedan tillfälligt rastar i Tåkern.

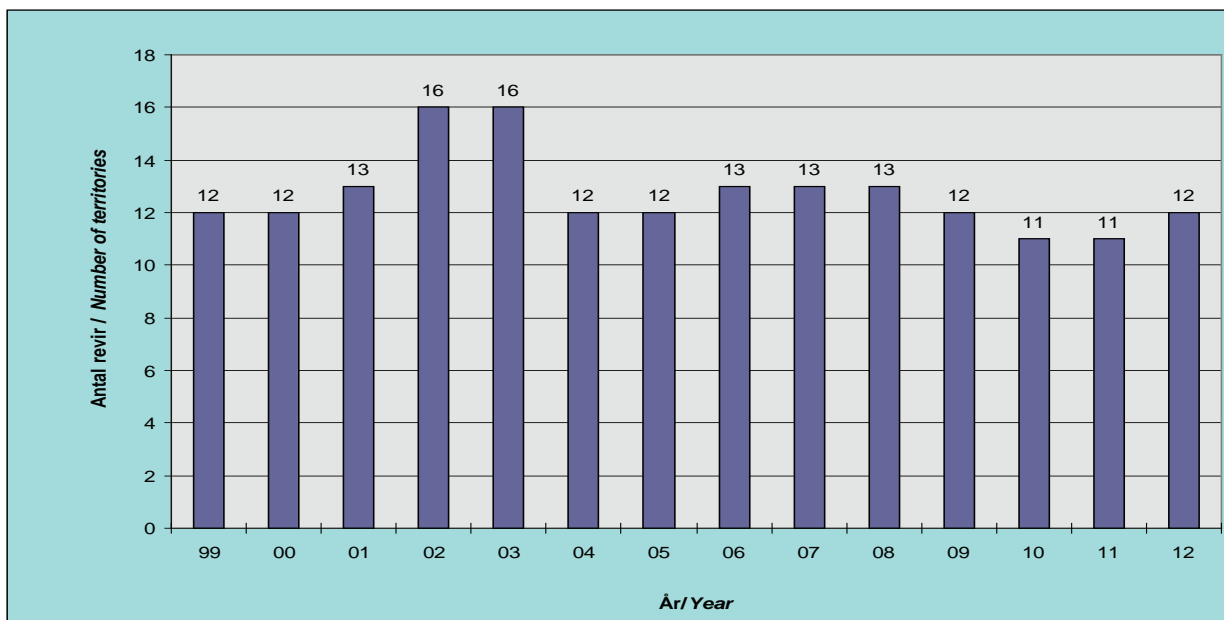

Figur 14. Observationer \square och revir \bullet av gravand *Tadorna tadorna*. Observations \square and territories \bullet of Shelduck (*Tadorna tadorna*).

Årta *Anas querquedula* (VU)

Lars Nilsson

Årtan har räknats runt Tåkern enligt samma principer som gällt för skedand. Uppträdandet följer också samma mönster, lättobserverad i blå bården under våren och färre observationer fram mot sommaren. Under 2012 räknades till 12 revir vid sjön (2011:11, 2010:11, 2009:12, 2008:13, 2007:13, 2006:13, 2005:12, 2004:12, 2003:16, 2002:16, 2001:13, 2000:12, 1999:12 revir). I slutet av 1970-talet uppskattades det häckande beståndet till 15-20 par. Under andra halvan av 80-talet ökade antalet par med en topp 1990 på 40-45 par. Under slutet av 90-talet har antalet sedan minskat. Medeltalet för de senaste fjorton åren är 13 par. Första observationen för året gjordes 3 april, då ett par sågs vid Glänås. Största antal samtidigt under våren var 9 ex, då 7 hanar och 2 honor sågs vid Östra Bankudden 27 april. Vid höstens simfågelräkningar observerades inga årtor. Sista observationen för året gjordes 6 augusti då en honfärgad fågel sågs vid Sjötuna.

Figur 15 Antalet par av årtai Tåkern 1999-2012. *Number of breeding pairs of Garganey in Tåkern 1999-2012.*

Figur 16. Par/revir av årtai *Anas querquedula*, 12 st. *Number of pairs of Garganey, 12.*

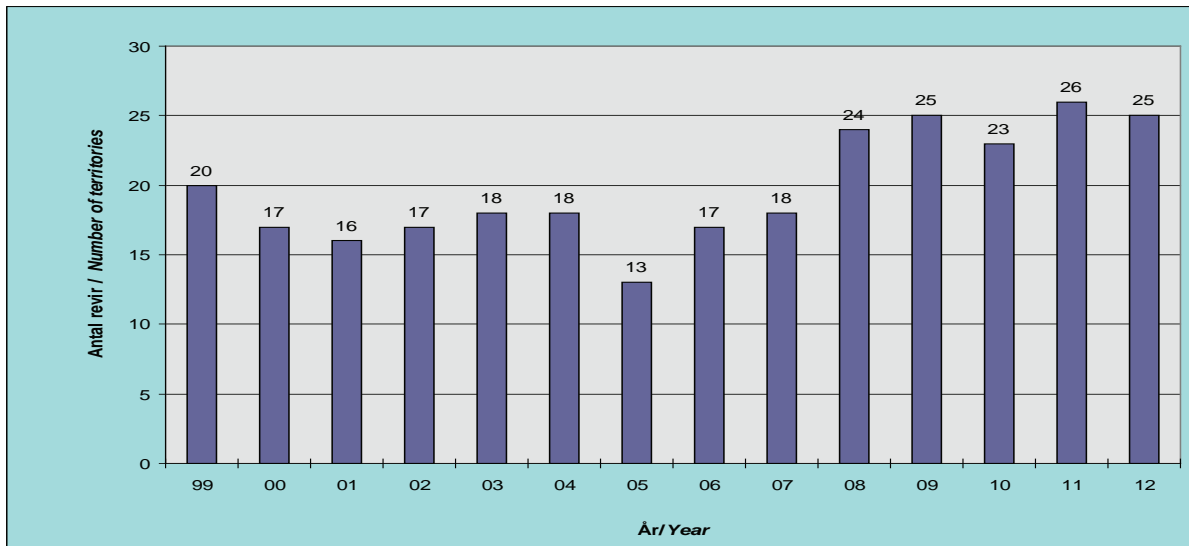

Skedand *Anas clypeata*

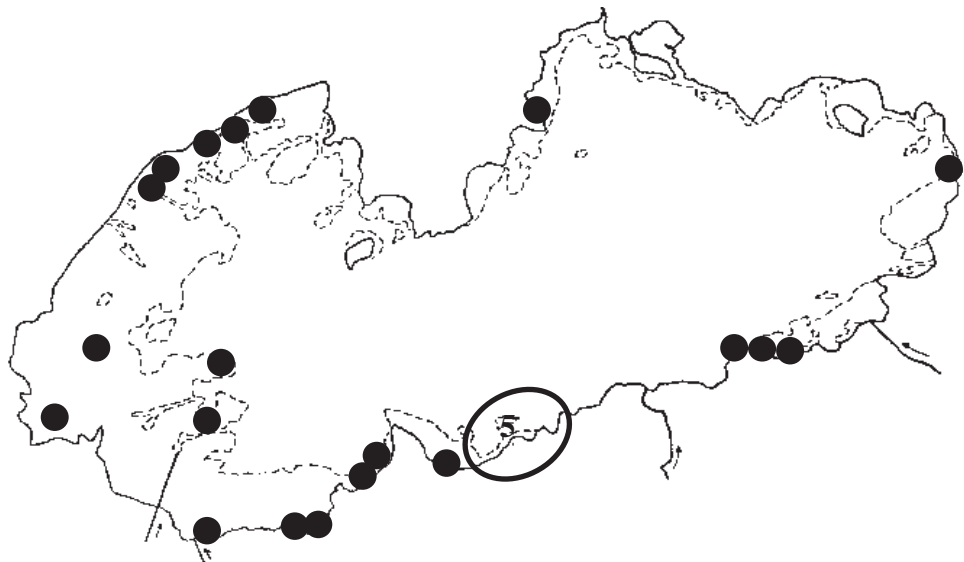
Lars Nilsson

Under årens lopp har försök gjorts att uppskatta hur många skedändersom häckar i Tåkern. Detta är ingen lätt uppgift. Fåglarna, och då speciellt hanarna, uppehåller sig i april och fram till juni företrädesvis i den s.k. blå bården, det öppna vattnet mellan vass och strandäng. De är då lätta att räkna. De är också rörliga och flyger gärna mellan olika lokaler runt sjön. Uppskattningen av antalet häckande par bygger framförallt på ett stort antal besök vid de olika strandängarna. Antalet hanar och honor har räknats. Under 2012 beräknas 25 par av skedand ha funnits vid sjön under häckningstid (2011:26, 2010:23, 2009:25, 2008:24, 2007:18, 2006:17, 2005:13, 2004:18, 2003:18, 2002:17, 2001:16, 2000:17, 1999:20 par). De fem senaste åren har antalet par etablerat sig på en högre nivå än tidigare. Medeltalet för de senaste fjorton åren är 20 par. Första observationen gjordes 31 mars, då en hane sågs vid Glänås. Högsta antal noterades vid Glänås 7 augusti med 32 ex, en klart lägre siffra än tidigare år. En hona med 6 ungar sågs vid Glänås 29 juni, pulli/ungfåglar ses inte årligen. Årets sista observation gjordes, enligt Artportalen, vid Glänås den 27 oktober då fyra fåglar sågs.

Figur 17. Antalet par av skedand Tåkern 1999-2012. *Number of breeding pairs of Shoveler in Tåkern 1999-2012.*

Figur 18. Par/revir av skedand *Anas clypeata*, 25 st
Number of pairs of Shoveler, 25.

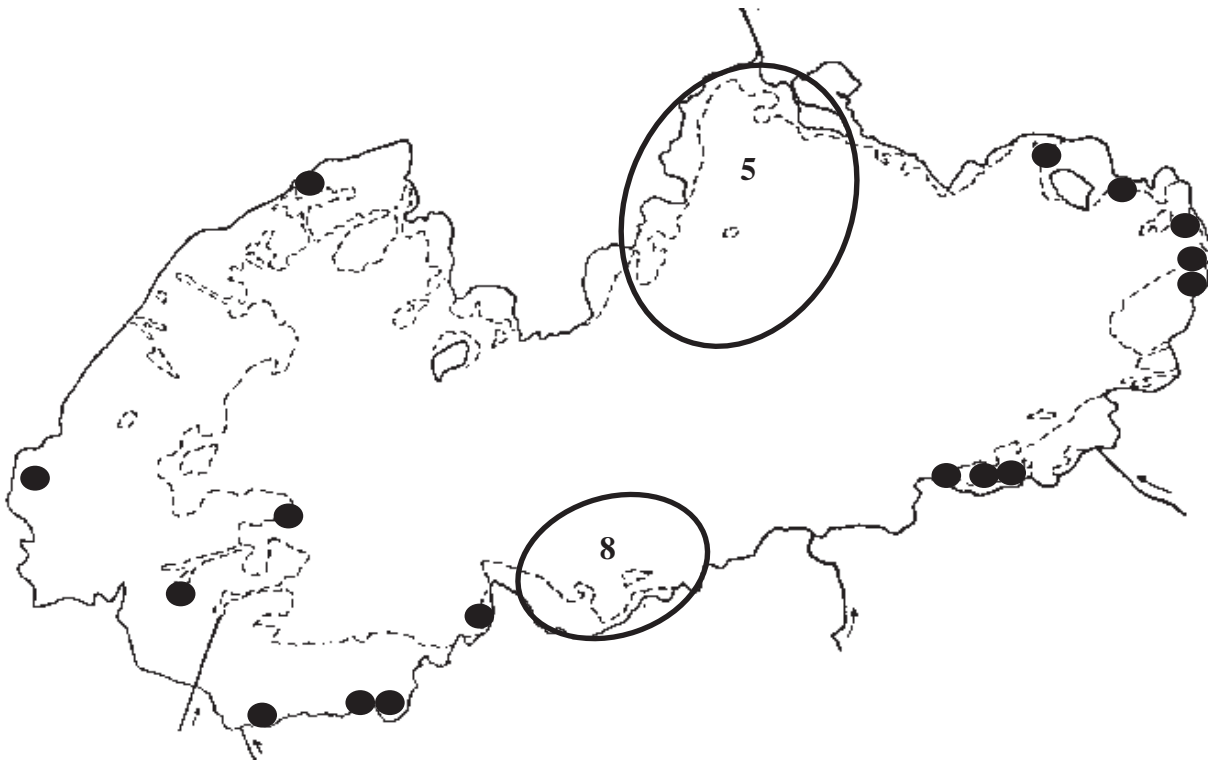
Snatterand *Anas strepera*

Lars Nilsson

Här görs återigen ett försök att beräkna hur många snatteränder som finns i Tåkern. Uppgiften är inte lätt eftersom snatteranden under häckningstiden är ganska mobil och också kan vara diskret i sitt uppträdande. Till hjälp har jag tagit framförallt Fältstationens dagbok. Här finns registrerat ett antal observationer dels från olika strandängar med blå bärd och dels från paddlingsturer från olika delar av sjön. Komplettering görs också med obsar från de olika fågeltornen. Liksom för övriga redovisningsarter ger Svalan värdefull extra information.

Med utgångspunkt från dagboken bedöms Tåkernpopulationen under 2012 till 29 par (2011:27, 2010:34, 2009:54, 2008:44, 2007:44, 2006:42, 2005:31, 2004:52, 2003:32, 2002:29 par). Det är en fortsatt anpassning till nivåer som rådde för tio år sedan. Medeltal för de senaste elva åren är 38 par. Det måste poängteras att siffran är ganska osäker eftersom snatteranden, som tidigare påpekats, är både mobil och diskret i sitt uppträdande. Årets första observation av snatterand gjordes redan den 3 januari då 5 ex sågs från Glänåstornet. En extrem mild förvinter utan nämnvärd isbildning hade resulterat i att många änder och gäss dröjt sig kvar i sjön. Sedan kom vintern och nästa observation dröjde till 17 mars då ett par noterades. Redan i juni samlas snatteränder i större flockar. I början av juli fanns 300 ex vid Sjtötuna. Små ungar, 9 st, sågs vid Glänåstornet 19 juli. Under höstens simfågelräkningar noterades mycket höga antal (18 augusti:330 ex, 15 september:2620 ex, 13 oktober:111 ex, 17 november: 155 ex). Årets sista observation gjordes 25 november; då 35 ex sågs från Glänåstornet.

Figur 19. Par/revir av snatterand *Anas strepera*, 29 st. Number of pairs of Gadwall, 29.

Simfågelräkningar / *Counts of Waterfowl*

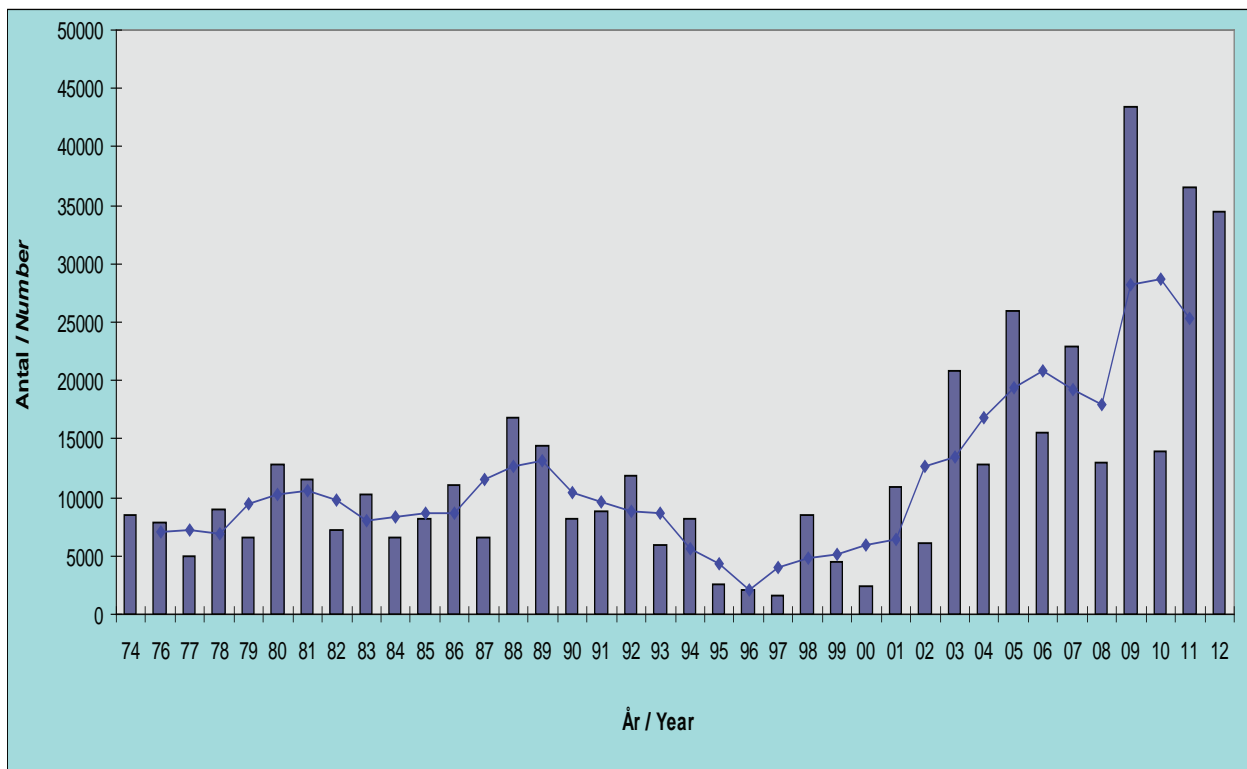
Lars Gezelius

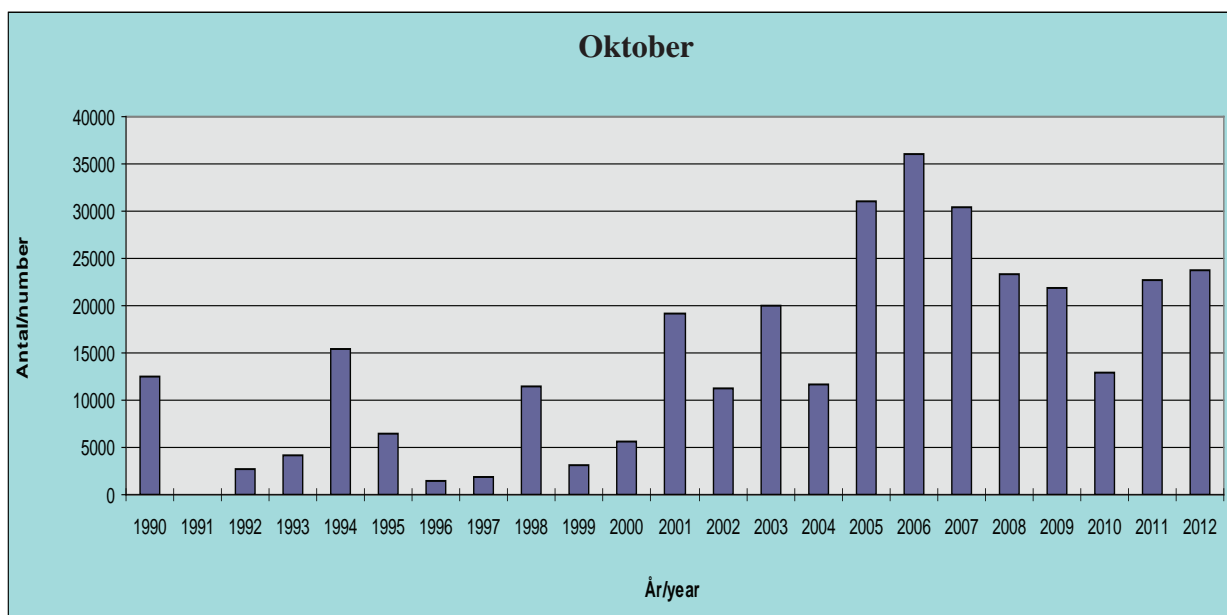
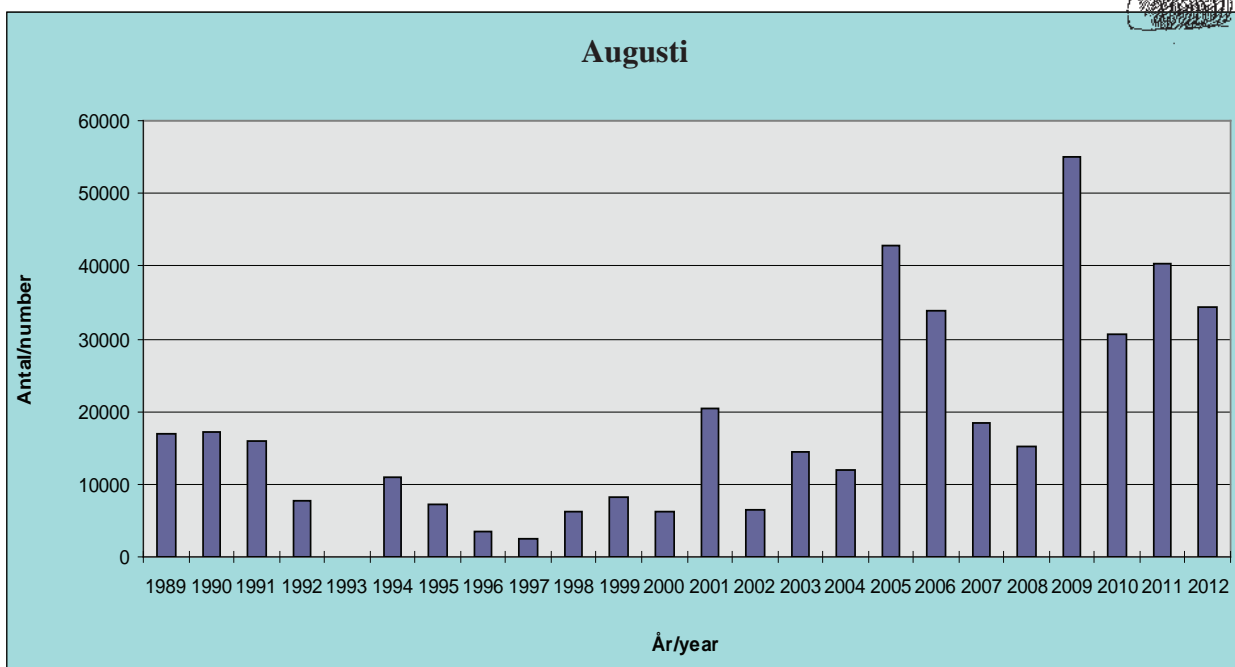
Under hösten genomfördes tre simfågelräkningar. Räkningen i september är som vanligt en del av de alleuropeiska räkningarna av simfåglar som är en del av Wetlands International program. Väderbetingelserna var relativt bra vid räkningstillfällena i september och oktober med god sikt och svaga till måttliga vindar. Räkningsplatserna var i stort bemannade som tidigare år, d.v.s. Svanshals udde, Glänås, Sjötuna, Hov, Säbyviken, Svälunge och Åsby. Höstens antal blev generellt mycket höga, med rekordsiffror för flera arter. Snatteranden rastade i rekordantal i september. Även bläsanden förekom i rekordantal för september. Annars var det dykänderna som dominerade i de stora flockarna ute på sjön. Brunand noterades med 15000. Viggens 5020 ex. i september är rekord för Tåkern. Bland övriga rekordnoteringar kan nämnas tangerat oktoberrekord för knölsvan med 2900 samt rekordsiffror för knipa vid alla tre tillfällena. En räkning genomfördes även 17 november med en total på 16800 simfåglar, t.ex. 3400 knölsvanar (rekord för Tåkern!), 4000 bläsänder, 3000 vigg, 5000 knipor och 415 salskrakar. Under hösten noterades som mest 230 sångsvanar 2.12. Bergänder noterades med en hona 20.7 och enstaka fåglar 2.10 - 17.11. En sjöorre noterades vid Glänås 11.10.

Våren och sommaren

I maj noterades som mest 40 brunandshanar vid Glänås och 60 vid Renstad yttre. Vid Tovören sågs 700 hanar 5.6. 1000 vigg noterades 1.5 vid Glänås. En honfärgad salskrake noterades 15.7. 800 knipor räknades 10.4. En - två rörhönor höll till vid Glänås under häckningstid och de sågs även med ungar i augusti. Under våren sågs som mest 1110 knölsvanar 3.4. Sångsvanarna toppade med blygsamma 75 ex. 18.3. En hane av amerikansk kricka sågs vid Sjötuna 14.4. En mindre

Figur 20. Totalt antal inräknade simfåglar, exklusive sothöns, i Tåkern under septemberräkningen 1974-2012. Linjen anger rullande treårsmedelvärde. *Total number of waterfowls, exclusive of coots, in Tåkern in the mid-september counts 1974-2012. The line shows running three-year mean.*

Figur 21. Totalt antal inräknade simfåglar vid augustiräkningarna (omkring 17 augusti), diagrammet överst och oktoberräkningarna (omkring 15 oktober). Ingen räkning genomfördes i augusti 1993 resp i oktober 1991. *Total number of waterfowls counted in Lake Tåkern in August and October.*

sångsvan sågs vid Glänås 11.3. I januari sågs som mest 1550 knölsvanar, 1500 sothöns, 1500 vigg, 500 brunänder, fem bergänder och en honfärgad rödhuvad dykand i en större ansamling vid Glänås. I början av maj sågs ett par bergänder vid Glänås.

Tabell 2. Antal simfåglar vid höstens räkningar. Inom parentes anges medelantalet för de senaste tio årens räkningar. * anges vid månadsrekord för Tåkern.

*Number of Waterfowls during the autumn counts. Within brackets is given the mean for the latest ten years counts. * marks new monthly record for Tåkern.*

	18/8	(02-11)	15/9	(02-11)	13/10	(02-11)
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	58	(219)	670	(224)	600	(333)
Gråhakedopping <i>Podiceps grisegena</i>	1	(0)	0	(0)	0	(0)
Smådopping <i>Tachybaptus ruficollis</i>	0	(1)	0	(1)	0	(1)
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	59	(179)	370	(242)	150	(212)
Häger <i>Ardea cinerea</i>	16	(28)	11	(23)	4	(26)
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	2190	(2139)	1730	(2302)	2900*	(2195)
Sångsvan <i>Cygnus cygnus</i>	2	(3)	0	(3)	1	(9)
Gravand <i>Tadorna tadorna</i>	0	(3)	0	(1)	0	(1)
Bläsand <i>Anas penelope</i>	4910	(2037)	7050*	(3252)	2800	(4110)
Snatterand <i>Anas strepera</i>	330	(531)	2620*	(649)	111	(466)
Kricka <i>Anas crecca</i>	315	(942)	440	(1342)	165	(369)
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>	1630	(1425)	830	(1081)	2200	(1271)
Stjärtand <i>Anas acuta</i>	3	(14)	400	(123)	47	(74)
Årta <i>Anas querquedula</i>	0	(2)	0	(0)	0	(0)
Skedand <i>Anas clypeata</i>	19	(49)	5	(37)	13	(16)
Brunand <i>Aythya ferina</i>	13200	(8872)	15000	(8608)	1550	(4384)
Vigg <i>Aythya fuligula</i>	5180*	(994)	5020*	(662)	3200	(1477)
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	2080*	(67)	250*	(103)	5200*	(629)
Rödhuvas dykand <i>Netta ruffina</i>	2	(0)	0	(0)	0	(0)
Obest. änder <i>Aninae sp.</i>	350	(1716)	0	(2254)	300	(3027)
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	2	(2)	0	(2)	20	(52)
Småskrake <i>Mergus serrator</i>	0	(0)	0	(1)	15*	(0)
Storskrake <i>Mergus merganser</i>	0	(3)	0	(49)	71	(183)
Sothöna <i>Fulica atra</i>	3900	(7256)	4200	(9517)	4300	(3272)
Rörhöna <i>Gallinula chloropus</i>	1	(0)	0	(0)	0	(0)
Summa:	34249	(26930)	38596	(30648)	23647	(22108)
% av medelvärdet		127 %		126 %		107 %

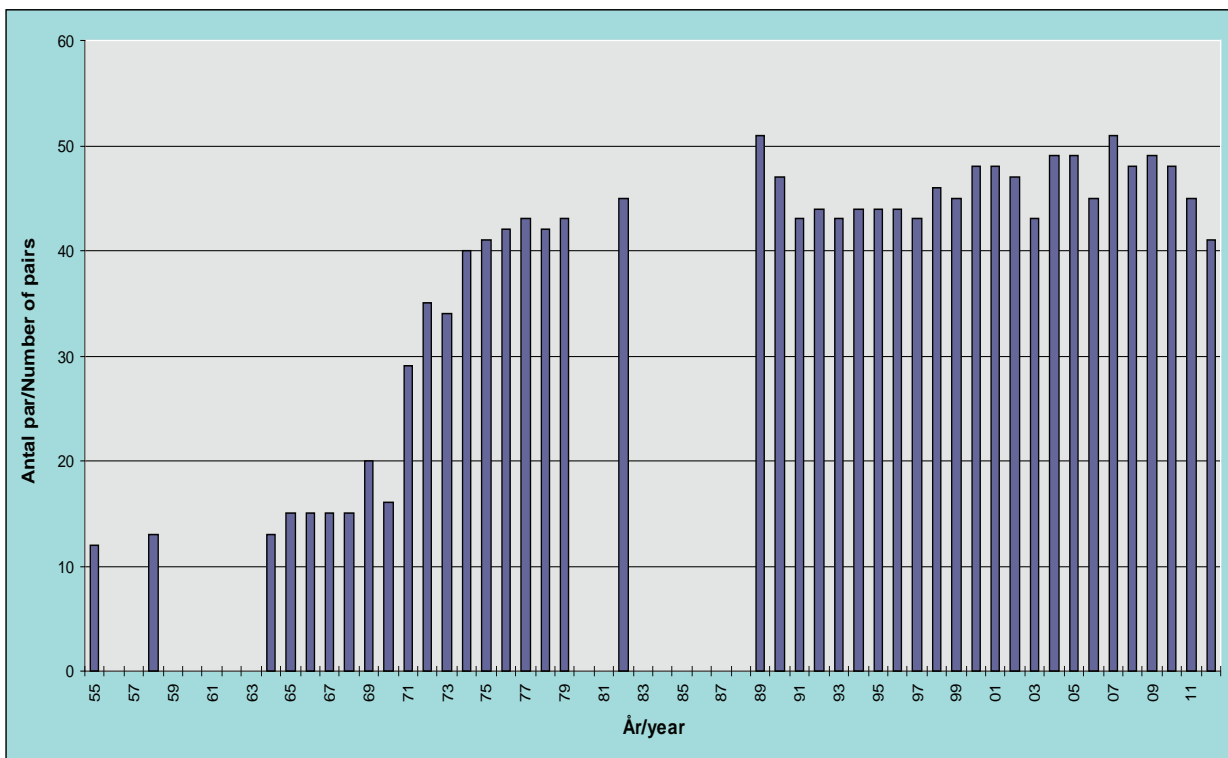

Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

Lars Gezelius

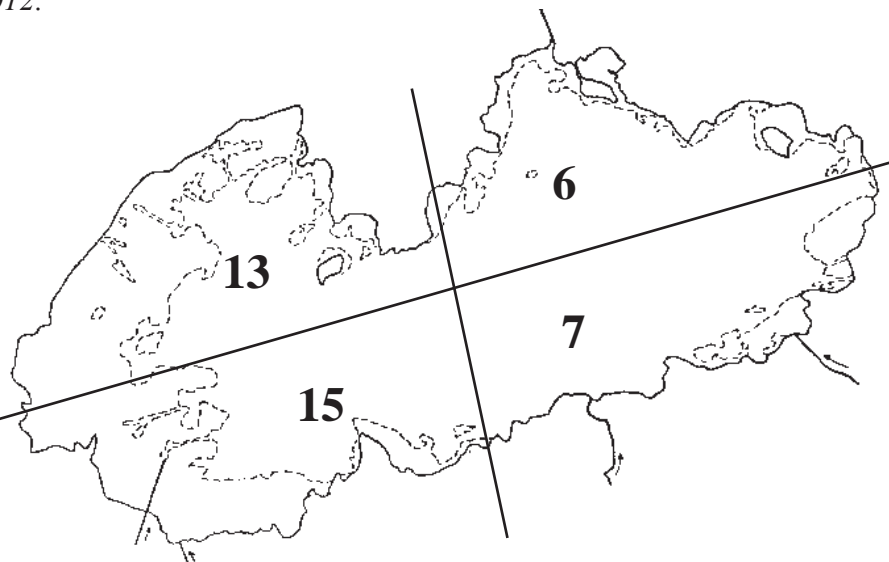

Den första brunhöken sågs 17 mars. Inventeringen pågick fram till midsommar och var intensivast i april, då bobyggnaden pågår. Både honan och hanen bygger med mindre kvistar, vass och starr och fodrar boet med gräs. Likt övriga rovfåglar byggs boet på under hela ruvningstiden och även efter kläckningen. Tätast låg reviren i de breda vassarna utanför Lundtorp. Fördelningen av antalet par i sjöns sektorer blev SW 15 par, NW 13 par, SE 7 par och NE 6 par. Totalt häckade 41 par och stammen visar en liten minskning de senaste åren. Inga ungar har ringmärkts och inga återhynd har rapporterats. Årets sista observation gjordes 7 oktober.

Figur 22 Antalet par av brun kärrhök i Tåkern 1955-2012. *Number of breeding pairs of Marsh Harriers in Tåkern 1955-2012.*

Figur 23. Antal häckande par av brun kärrhök i fyra sektorer, totalt 41 par. *Number of pairs of Marsh Harriers in different parts of the lake, in all 41 pairs.*

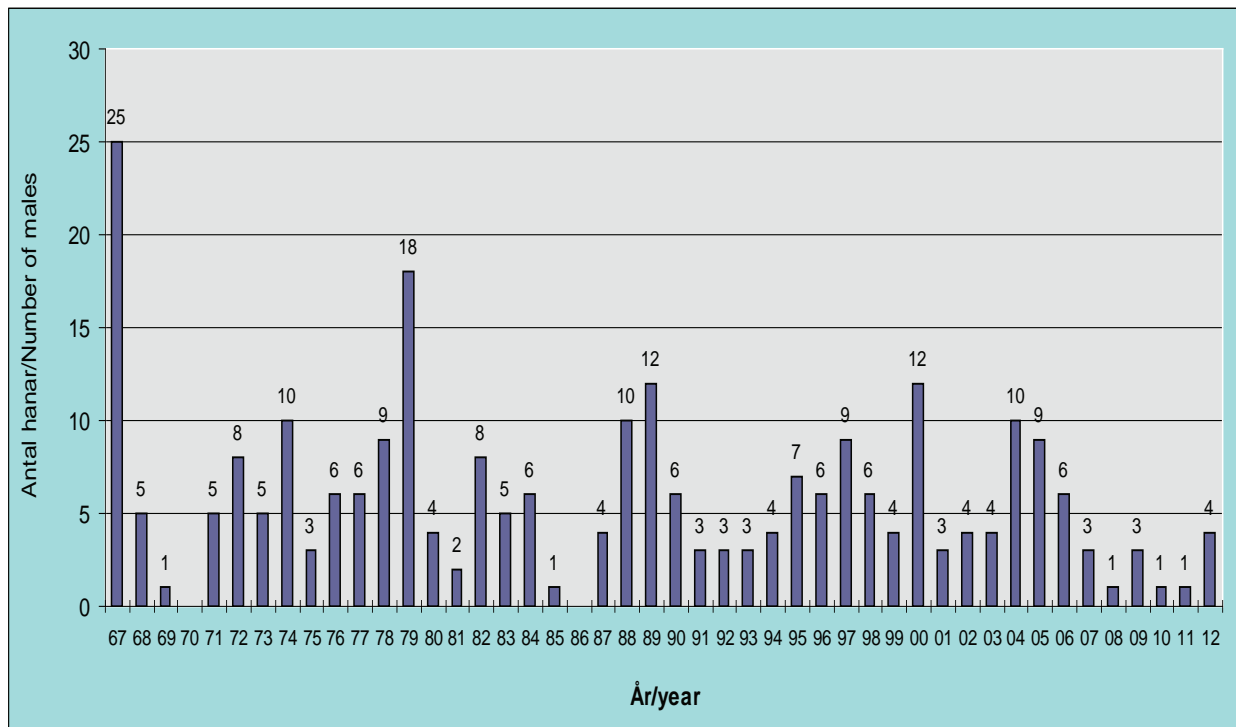

Småfläckig sumphöna *Porzana porzana* (VU)

Lars Nilsson

Antalet småfläckiga sumphönor har varierat betydligt mellan åren. I diagrammet nedan visas numerären under de senaste dryga 40 åren. De sista åren på 1960-talet skedde en drastisk minskning då noll till fem individer hördes. 1967 kunde 10-25 exemplar höras på sträckan Väversunda-Renstad. Under 1990-talet kan en svagt uppåtgående trend skönjas. År 2000 var ett toppår med en av de högsta årssummorna under hela perioden. De senaste 12 åren har antalet revir varierat kraftigt, från ett till tio revir per år. Under 2012 gjordes förhållandevis många observationer, 26 april till 5 september. Fyra revir konstaterades. Två gamla hanar ringmärktes, den första vid Bankängen 1 maj och den andra på Renstadmaden 16 maj. Troligen får vi även kommande år se en stor variation i antalet spelande fåglar, som kanske inte främst beror på tillgången till lämpliga häckningsbiotoper utan mer på förhållanden i övervintringsområdet och under flyttning.

Figur 24. Antal spelande småfläckiga sumphönor vid Tåkern 1967-2012. *Number of whistling Spotted Crakes at Tåkern 1967-2012.*

Figur 25.

Revir av småfläckig sump-
höna i slutet av maj och
början av juni 2012. *Ter-
ritories of Spotted Crakes
in late May and early June
2012.*

Trana *Grus grus*

Lars Gezelius

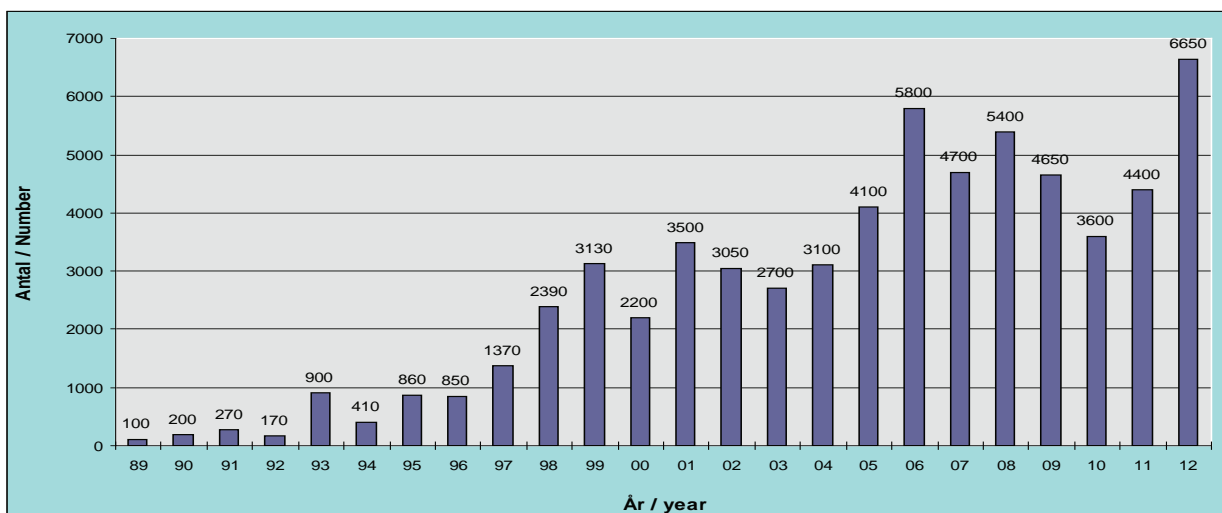
De första tranorna siktades 4 mars. Två ex sågs dessutom första veckan i januari. Under våren räknades tranor i samband med gåsräkningarna i mars - april. Alltsedan våren 2006 har det varit tämligen låga antal vårastande tranor. Vårmax för trana blev 1900 ex. 9 april, vilket är tämligen högt med Tåkernmått mätt. Vårrekordet är från 2004 då 3220 ex. rastade. Sammantaget bedöms ca 300 ex. ha översomrat vid sjön. Under april till juni markerades ensamma par, varnande fåglar eller par med ungar på karta över Tåkern. I år bedöms att 22 par påbörjat häckning vid sjön, vilket är ungefär som de senaste årens antal. Trenden är hela tiden en svagt ökande häckpopulation. Endast enstaka av paren sågs med ungar. Man kan misstänka att predationen är hög p.g.a. att rävpopulationen är stor. Vid räkningarna under hösten noterades antalet tranor med följande resultat: .

18/8	1/9	15/9	29/9	13/10	20/10
1060	5340	6650	4080	16	-

Tranorna rastade med som mest 6650 ex. 15 september, vilket är rekord för Tåkern. Medeltalet för åren 2002-11 är 4150 ex. Tranorna lämnade Tåkern i mitten av oktober. De sista sågs 21.10.

Figur 26. Häckningsplatser för tranor vid Tåkern 2012, 22 par. *Territories of Cranes in Tåkern 2012, 22 pairs.*

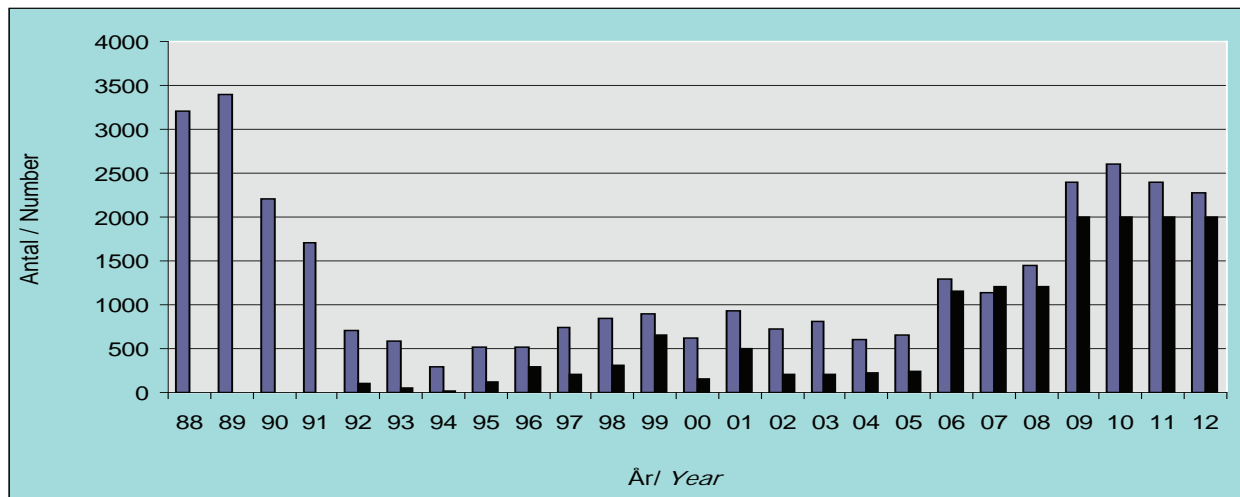
Figur 27. Högsta dagsnotering av tranor vid Tåkern under höstarna 1989-2012. *Highest number of Cranes at Tåkern during the autumns 1989-2012.*

Skrattmåsar *Chroicocephalus ridibundus*

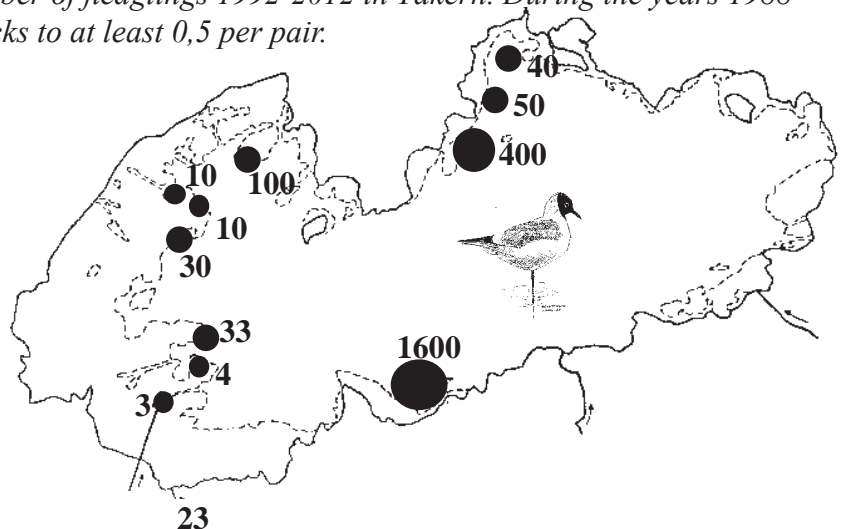
Lars Gezelius

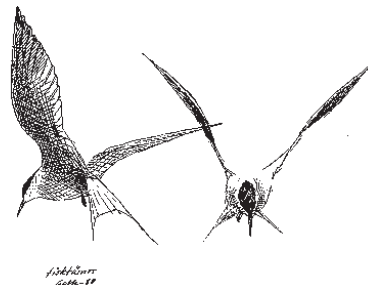
Enstaka fåglar dök upp i mitten av mars. Större antal (1200 ex.) noterades 25 mars vid Glänås. I maj påbörjade ca 2280 par häckning i två huvudkolonier och ett ganska stort antal småkolonier. Liksom de senaste åren häckade alla par på öar ute i sjön. De nyskapade öarna vid Glänås var fortsatt mycket attraktiva och de blev även i år den dominerande häckningsplatsen. Vid Glänås var paren uppdelade på de olika öarna med 670 par på stora ön, 280 på västra ön, 560 på avlånga ön norr om fågeltornet, 14 par på ön närmast tornet samt 80 på flottarna, vilket ger totalt ca 1600 par vid Glänås. Vid Tovören fanns totalt 490 par spridda på de flesta öar, med tre huvudkolonier om 40, 50 respektive 400 par. I övrigt fanns några kolonier i västra delen med totalt ca 200 par. Liksom föregående år gick häckningen över lag bra för skrattmåsar. Predationen var måttlig i form av några attacker av mink som konstaterades vid Tovören. Några enstaka döda adulta fåglar utan yttre skador noterades men inga sjuka fåglar sågs. Detta år beräknas totalt 2000 ungar ha blivit flygga, vilket ger 0,9 ungar per par. Ungfågelproduktionen har legat på denna tämligen goda nivå de senaste tre åren. I juni ringmärktes 169 boungar. Fem återfynd har rapporterats under året. Två fåglar kontrollerades i England och en i Holland. En ring (utan fågel) hittades i England tillhörande skrattmåsar märkt i Tåkern 1980! En död fågel som hittades i Tåkern var märkt i England 2006.

Figur 28. Antal par 1988-2012 och ungaproduktion 1992-2012 hos skrattmåsar. För åren 1988-91 saknas data angående ungaproduktionen, men baserat på anteckningar på fältkartor dessa år bedömer vi att antalet ungar då var minst 0,5 ungar per par. *Number of breeding pairs of Black-headed Gulls 1992-2012 and number of fledglings 1992-2012 in Tåkern. During the years 1988-91 we estimate the number of chicks to at least 0,5 per pair.*

Figur 29. Skrattmåsens häckningsplatser i början av juni, 2280 par. *Breeding sites of the Black-headed Gull in early June, 2280 pairs.*

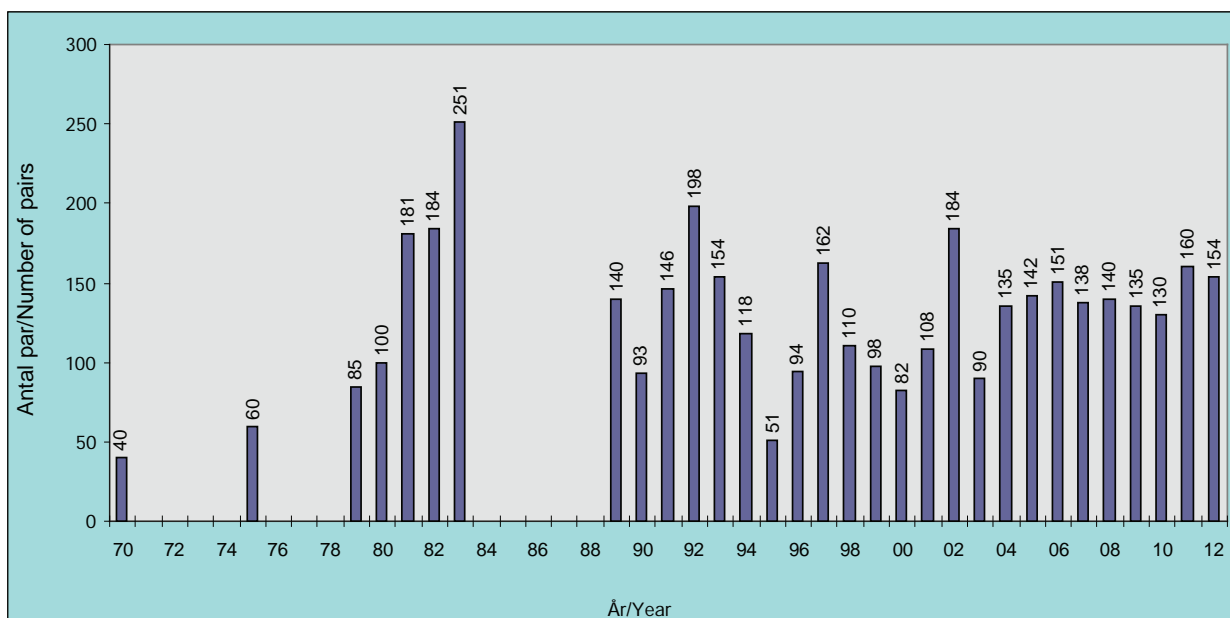

Fisktärna *Sterna hirundo*

Lars Gezelius

Årets första observation gjordes 11 april. I år häckade 154 par fisktärnor i Tåkern, vilket är över medeltalet för åren 02-11 som är 140 par. Populationen i Tåkern har uppvisat en stor variation i antal med relativt snabba svängningar, men de senaste åren har det varit en mer stabil nivå kring 130-140 par. Spridningen av kolonierna i sjön var även i år ganska stor, vilket framgår av kartan nedan. Uppskattningsvis kom minst 150 ungar på vingarna vid sjön detta år. De konstgjorda träflottarnas (totalt sju st) attraktivitet var stor även i år. I år häckade 33 par fisktärnor (20 %) på flottarna mot 32 - 56 par åren 2004-11. De flesta (20 par) nyttjade de tre nya flottarna vid Glänås. I övrigt sju par på flottan i Svälunge och sex par på flottan i Renstad yttre. Kullstorleken kontrollerades i 25 bon början av juni. Medelkullstorleken var 2,44 ägg. Under året ringmärktes 65 ungar, de flesta på flottarna vid Glänås samt vid Svälunge och Renstad Yttre.

Figur 30. Antalet häckande par fisktärnor i Tåkern 1970-2012. *Number of breeding pairs of Common Tern in Tåkern 1970-2012.*

Figur 31. Fisktärnans häckningsplatser (antal par) i Tåkern 2012, totalt 154 par. *Breeding sites (number of pairs) of Common Tern 2012, in all 154 pairs.*

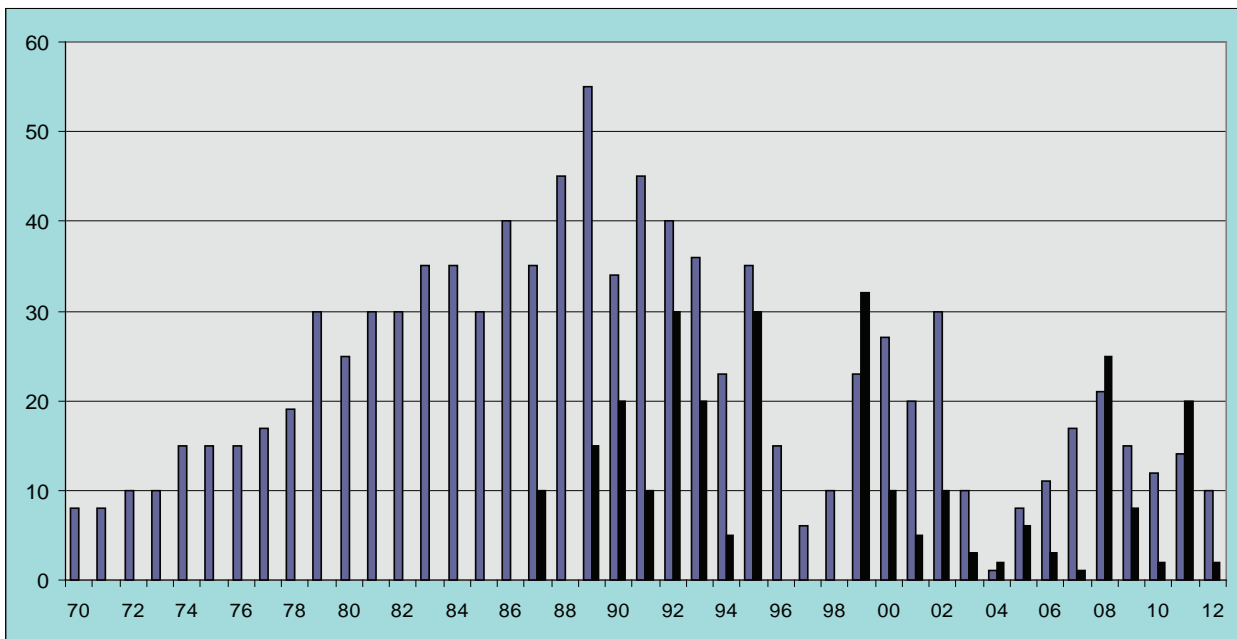

Svarttärna *Chlidonias niger* (VU)

Lars Gezelius

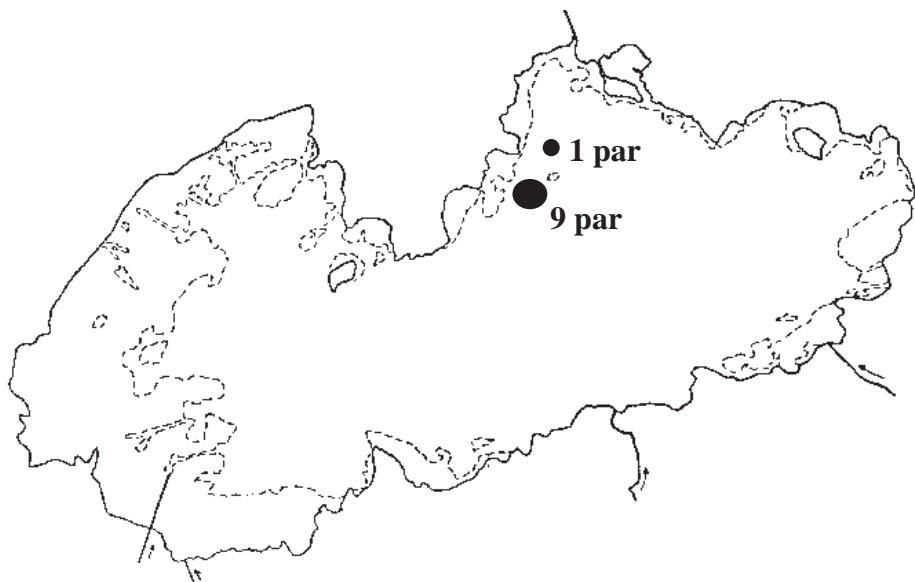

Efter toppåren i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet har populationen fluktuerat ganska kraftigt med en minskande trend och en ungfågelproduktion som är sällan god. De senaste åren har populationen legat på ca 10-20 par med undantag för bottenåret 2004. Årets första svarttärna sågs 3 maj vid Sjötuna. 10 par påbörjade häckning på en låg ö av vassrotfilt vid Tovören i slutet av maj. Det var samma plats som de två föregående åren. Äggkullstorleken kontrollerades i 10 bon 20 juni och det var 8 bon med tre ägg och 2 bon med två ägg, vilket ger ett medeltal på 2,8 ägg per par. Ungfågelproduktionen blev dock inte särskilt bra pga dåligt väder under kläckningstide och endast 2-3 ungar bedöms ha blivit flygga. En unge kunde ringmärkas. Totalt har nu 139 svarttärnor märkts i Tåkern genom åren. Årets sista observation gjordes 12 augusti.

Figur 32. Antal par 1970-2012 och ungprouktion (svarta staplar) 1987-2012 hos svarttärna. *Number of breeding pairs of Black Tern 1970-2012 and number of fledglings (black bars) 1987-2012 in Tåkern.*

Figur 33. 10 par svarttärnor påbörjade häckning (svarta punkter). *10 pairs of Black Tern started breeding (at the black dots).*

Vassångare *Locustella luscinioides* (NT)

Adam Bergner

Efter ett förstafynd 1972 och en första konstaterad häckning 1996 (Vingspegeln, Gezelius 1996) har Tåkernbeståndet av vassångare ökat sedan början av 2000-talet (figur 1). År 2012 gjordes en ny toppnotering med 16 revirhävdande hanar och minst sju inledda häckningar. Vassångaren tycks ha etablerat en liten, men svagt ökande population i Tåkern och har med största sannolikhet kommit till sjöns vassar för att stanna. Övriga delar av södra Sverige får också allt oftare besök av vassångare och enstaka häckningar har de senaste åren konstaterats i Kvismaren (Närke) och Krankesjön (Skåne). I Skåne uppvisar fyndbilden märkligt nog en fallande trend samtidigt som arten aldrig varit speciellt vanlig i Danmark. Detta indikerar att huvuddelen av inflödet till svenska häckningslokaler har skett från sydost, där arten har starka och, i vissa fall, ökande stammar. Artens etablering i Tåkern, såväl som i Sverige, är intressant att följa, varför ett färgmärkningsprojekt inleddes 2007. Revirhävdande hanar är relativt enkla att locka in i slöjnet med hjälp av bandspelare. Fåglarna har fångats under försommaren och försetts med färgringar för att kunna följa individerna i fält och studera eventuella omförflyttningar utan ytterligare infångande. Vi märker våra vassångare med en orange färgring över aluminiumringen på höger ben och två individuella färgringar på vänster ben. Färgmärkningarna ger oss också möjligheter att studera vassångarens ortstrohet. Hittills har endast två hanar återkommit till Tåkern ett år efter att de ringmärkts, vilket antyder att de flesta fåglar som dyker upp rör nya individer, eventuellt förlängda flyttare från den europeiska kontinenten.

Under våren 2012 genomfördes för första gången mer omfattande studier av vassångarens habitatval i Tåkern, vilket tidigare inte undersökts i Sverige. Under en treveckorsperiod från slutet av april till mitten av maj genom paddlades stora delar av de västra vassarna och revirhävdande hanar lokaliserades. De första två hanarna noterades 26 april och inflödet pågick i ytterligare tolv dagar. I sju av de totalt 12 funna reviren mättes ett flertal vegetationsparametrar som en del i ett examensarbete vid Linköpings universitet (se Bergner 2012). Vegetationsdata jämfördes med provtagna vassområden som saknade vassångare, allt i syfte att finna vilka strukturer som är avgörande för vassångarens val av revir. Två parametrar visade sig skilja sig signifikant: tjockleken på förnaskiktet och förekomsten av videbuskage. Förnaskiktet, d.v.s. den liggande fjolårsvegetationen, var i genomsnitt 83.5 % tjockare i de funna reviren vilket talar för att detta är en mycket viktig struktur. Karakteristiskt för de flesta besatta revir var områden täckta av tjocka mattor med liggande fjolårsvass. Sannolikt hör detta samman med vassångarens krav på lämpliga boplatser, vilka ofta återfinns i täta tuvor och tjocka skikt av fjolårsvegetation på låg nivå i vassen. Antalet videbuskage var högre i undersökta revir jämfört med slumpmässigt provtagna vassområden. Betydelsen av videbuskage är ännu inte fullständigt utredd, men det är troligt att vassångaren gynnas av visst inslag av upphöjda strukturer som kan utnyttjas som sångplatser.

Likt tidigare år hittades de flesta revir i kantzonen av de västra vassarna (se karta), huvudsakligen i mosaikartade områden med laguner, vikar och vassöar av varierande storlek. Sjungande hanar brukar ibland också kunna uppehålla sig utefter videbuskageridåer längs kanaler längre in i vassarna. Vegetationen i av arten utnyttjade områden utgörs nästan uteslutande av bladvass (*Phragmites australis*) med sparsamt inslag av smalkaveldun (*Typha angustifolia*), läkevänderot (*Valeriana officinalis*) och svärdsilja (*Iris pseudacorus*).

Försommarens arbete med färgmärkning av hanar blev av relativt liten omfattning. Endast en hane kunde fångas och förses med färgringar. Dessutom avlästes en sedan tidigare färgmärkt hane som ringmärktes i samma område den 12 juni 2011. Totalt fyra ungfåglar ringmärktes inom

den standardiserade ringmärkningen vid Renstad kanal under sensommaren/hösten. Två ungfåglar fångades nästan samtidigt så sent som den 7 oktober, vilket är ett nytt sistadatum för arten i Tåkern. Det är också ett av de senaste fynden någonsin i Sverige. Totalt har nu 65 vassångare ringmärkts i Tåkern. Den första ringmärktes redan 1984, men det är under det senaste decenniet som merparten av fåglarna har ringmärkts.

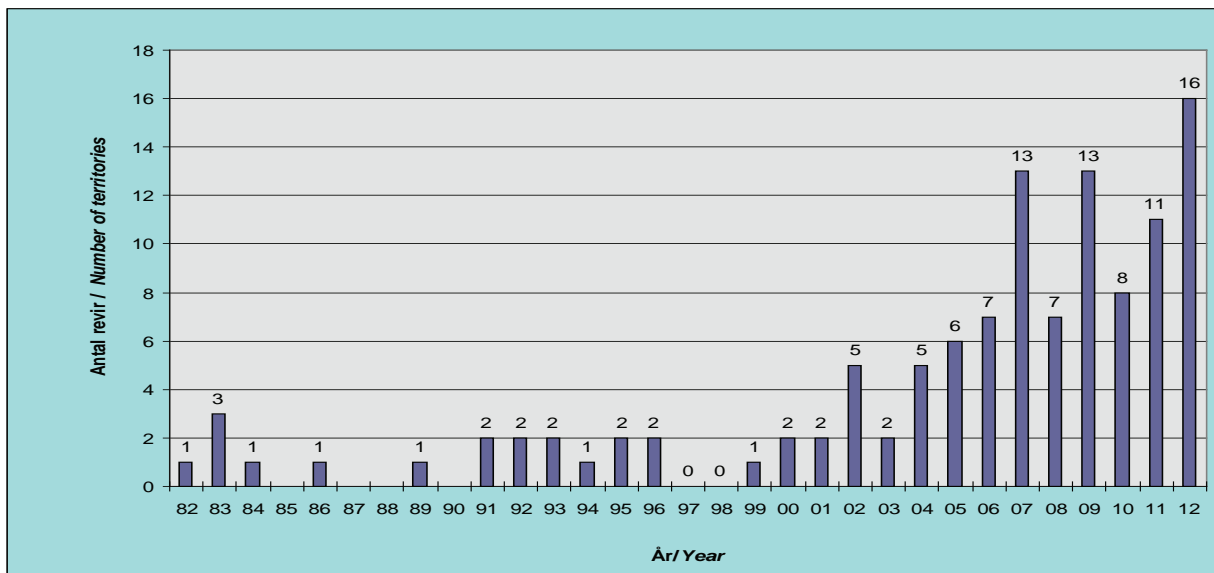
Litteratur

Bergner, A. 2012. Studier av habitatval och revirstrukturer hos vassångare (*Locustella luscinioides*) i Tåkern. Kandidatarbete i Biologi. IFM Biologi, Linköpings universitet. 23 pp.

Bergner, A. 2012. Vassångaren (*Locustella luscinioides*) – en nykomling i Tåkerns fauna. *Vingspegl*n 31: 69-75.

Bergner, A. & Gezelius, L. 2013. Territory vegetation structure and habitat preferences of the Savi's Warbler *Locustella luscinioides* in lake Tåkern, Sweden. *Ornis Svecica* 23. In press.

Gezelius, L. 1996. Första häckningen av vassångare (*Locustella luscinioides*) i Östergötland. *Vingspegl*n 15: 88-89.

Figur 36. Antalet revirhävande vassångare i Tåkern 1992-2012. *Number of singing males of Savi's Warbler in Tåkern 1992-2012.*

Figur 37. Revir av vassångare i Tåkern 2012. Totalt minst 16 sjungande hanar. *Distribution of territories of Savi's Warbler. Totally at least 16 singing males.*

Skäggmes *Panurus biarmicus*

Lars Gezelius

Efter ett par kalla vintersäsonger blev denna vinter inte särskilt hård och skäggmespopulationen kunde återhämta sig något. 190 observationer under året finns på Artportalen att jämföra med 55 st. 2011. Årets första obsar gjordes 2.4. Kylan och tillgången på mat spelar stor roll för skäggmesens överlevnad under vintern. Vintern 10/11 var relativt kall och snörik. Skäggmesarna minskade kraftigt och under våren och sommaren sågs endast enstaka fåglar i vassarna. Under sommarens paddlingar noterades skäggmes många platser. Under högflyktsperioden i september-oktober noterades som mest 40 ex. vid Hov, 100 ex. vid Renstad kanal och 110 ex. vid Glänås.

Häckningsstudier

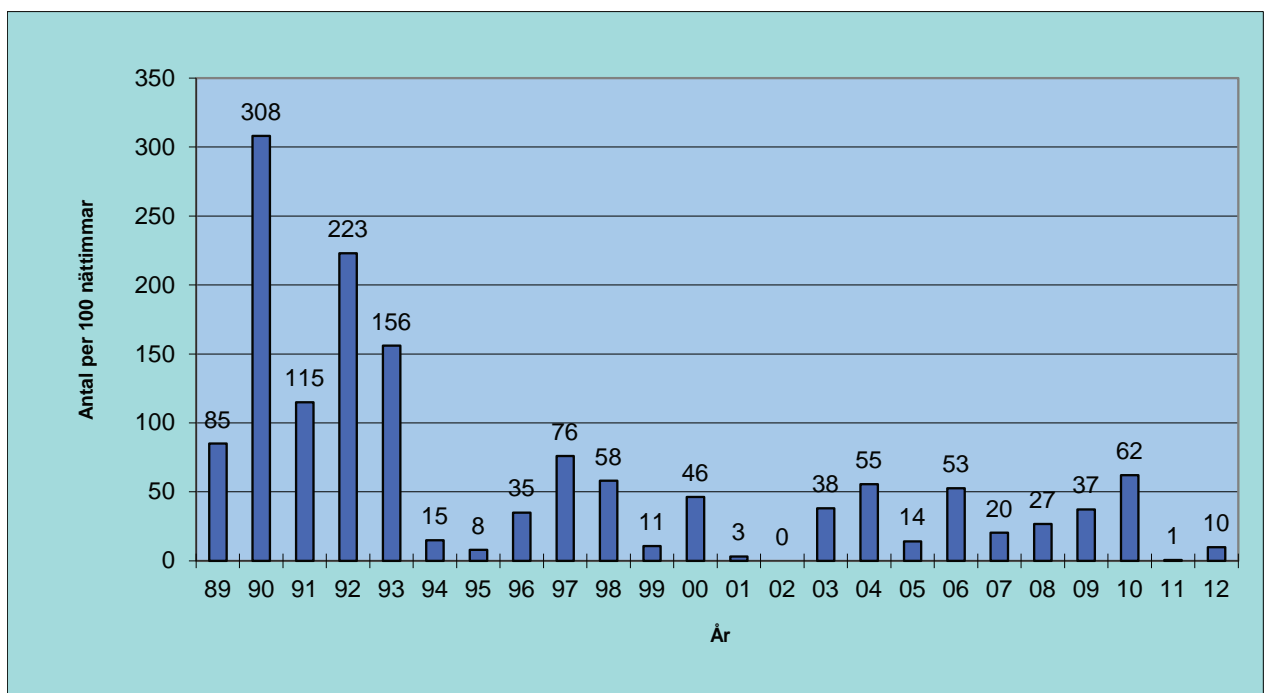
Detta år gjordes inga häckningsstudier av arten.

Höstmärkning

Totalt märktes 55 flygga skäggmesar vid den standardiserade fångsten vid Renstad kanal. I figuren nedan visas fångsten per nättimme under september-oktober för de senaste decennierna, vilket kan ge en fingervisning om förändringar av populationsstorleken. Mellan 1993 och -94 skedde en kraftig minskning och därefter har populationen legat på en lägre nivå och fluktuerat. Medelfångsten 2001-2011 är 28 fåglar per 100 nättimmar. Årets antal är alltså en tredjedel av medelvärdet. Efter det magra året 2002 repade sig populationen snabbt. Förhoppningsvis kan populationen återhämta sig även denna gång.

Återfynd/kontroller

Inga återfynd/kontroller gjordes under året.

Figur 38. Antalet fångade skäggmesar per 100 nättimmar under september-oktober 1989-2012.
Number of trapped Bearded Reedlings per 100 net-hours during September-October 1989-2012.

Ringmärkning / Bird ringing

Lars Gezelius

Under året märktes 4406 fåglar av 71 arter, vilket är det fjärde högsta årssumman. Totalt har nu drygt 107 000 fåglar av 155 arter märkts i fältstationens regi sedan starten 1964. Det blev ingen ny märkart, men årsrekord för skrântärna (i Gryts skärgård), st. hackspett, entita, talgoxe, grönsiska och stenknäck. Bland ovanliga märkartar kan nämnas småfläckig sumphöna, kornknarr, småsnäppa dvärgbeckasin och forsärla.

Drygt 700 fåglar märktes av Göran Bergengren vid Slästorp, Boxholms kommun, bl.a. kattuggla, samt många, mesar, finkar och siskor.

Märkning av boungar

Under året märktes 1084 boungar av 23 arter, vilket är mycket högt. Arbetet koncentrerades som vanligt på måsar och holkhäckande arter. Skrattnås, fisktärna märktes i normal omfattning. Bland ovanligheter detta år var sex forsärlor samt 91 märkta skrântärnor i Gryts skärgård. Antalet märkta boungar i holkar blev drygt 600, vilket är ett tämligen högt antal. Flest blev det som vanligt av svartvit flugsnappare med 290 ungar märkta.

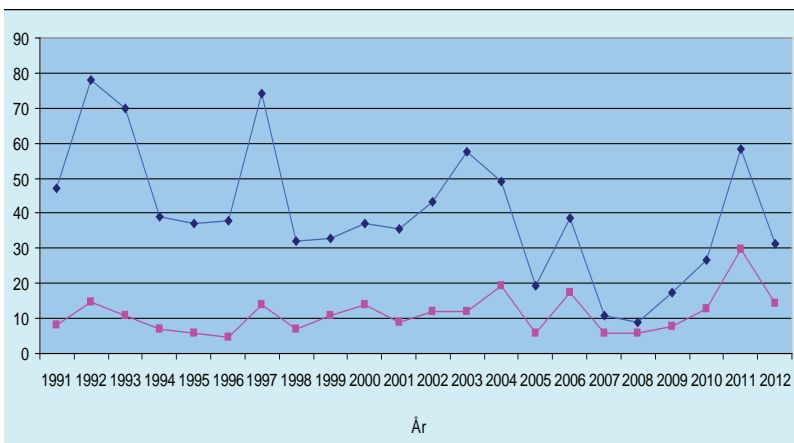
Höstmärkning

Fångstinsatsen vid Renstad kanal 1 juli till 13 oktober resulterade i 3501 nättimmar, varav 3356 föll inom ramen för den standardiserade vassmärkningen. Antalet nättimmar var i juli 1456, i augusti 1341, i september 494 och i oktober 65.

Vad gäller trender, i form av antalet fåglar märkta per 100 nättimmar, kan vi konstatera att det blev höga antal för sävsångare men för rörsångaren noterades en nedgång efter toppåret 2011 (se figur). Sävsparven hade däremot en dålig säsong med två fångade per 100 nättimmar, vilket är långt under medel på fem. Under hösten fångades även en del vadare vid Sjötuna, t.ex. 18 kärnsnäppor och en småsnäppa.

Återfynd och kontroller

Hittills har 43 återfynd/kontroller rapporterats under året. Här kan nämnas att vi kontrollerade tre italienska sävsångare och vi fick fem återfynd av arten därifrån.

Figur 39. Antal fångade rörsångare (blå) och sävsångare (röd) per 100 nättimmar vid Renstad kanal 1992-2012.

Tabell 3. Antalet ringmärkta fåglar 2012. Inom parentes anges hur många som var boungar. *Number of ringed birds in 2012. Ringed as nestlings within brackets.*

Vattenrall <i>Rallus aquaticus</i>	3
Småfläckig sumph. <i>Porzana porzana</i>	2
Kornknarr <i>Crex crex</i>	1
St. strandpipare <i>Charadrius hiaticula</i>	1
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	11 (11)
Småsnäppa <i>Calidris minuta</i>	1
Kärnsnäppa <i>Calidris alpina</i>	18
Dvärgbeckasin <i>Lymnocyrtus minima</i>	3
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	2
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	3
Skrattnås <i>Larus ridibundus</i>	168 (168)
Skrântärna <i>Sterna caspia</i>	91 (91)
Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>	65 (65)
Svarttärna <i>Chlidonias niger</i>	1 (1)
Kattuggla <i>Strix aluco</i>	4 (3)
Tornseglare <i>Apus apus</i>	1 (4)
St. hackspett <i>Dendrocopos major</i>	17
Ladusvala <i>Hirundo rustica</i>	7 (5)
Trädpiplärka <i>Anthus pratensis</i>	6 (5)
Gulärkla <i>Motacilla flava</i>	1
Forsärla <i>Motacilla cinerea</i>	6 (6)
Sädesärla <i>Motacilla alba</i>	15
Gärdsmyg <i>Troglodytes troglodytes</i>	4
Rödhytt <i>Erithacus rubecula</i>	26
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	1
Rödöstjört <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	5
Koltrast <i>Turdus merula</i>	11 (4)
Björktrast <i>Turdus pilaris</i>	4 (1)
Taltrast <i>Turdus philomelos</i>	5
Rödvingetrast <i>Turdus iliacus</i>	1
Gräshoppsångare <i>Locustella naevia</i>	3
Vassångare <i>Locustella luscinioides</i>	5
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenob.</i>	494
Kärnsångare <i>A. palustris</i>	18
Rörsångare <i>A. scirpaceus</i>	1091
Trastsångare <i>A. arundinaceus</i>	12
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>	4
Ärtsångare <i>Sylvia curruca</i>	10
Törnsångare <i>Sylvia communis</i>	6
Trädgårdssångare <i>Sylvia borin</i>	25 (5)
Svarthätta <i>Sylvia atricapilla</i>	14
Grönsångare <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	3
Gransångare <i>Phylloscopus collybita</i>	3
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i>	259 (17)
Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>	3
Svartvit flug. <i>Ficedula hypoleuca</i>	300 (290)
Skäggmes <i>Panurus biarmicus</i>	76
Stjärntmes <i>Aegithalos caudatus</i>	11
Entita <i>Poecile palustris</i>	48 (22)
Talltita <i>Poecile montanus</i>	6
Svartmes <i>Periparus ater</i>	7
Blåmes <i>Cyanistes caeruleus</i>	441 (112)
Talgoxe <i>Parus major</i>	466 (209)
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	36 (11)
Trädskräpar <i>Certhia familiaris</i>	5
Nötskrika <i>Garrulus glandarius</i>	1
Kaja <i>Corvus monedula</i>	2
Stare <i>Sturnus vulgaris</i>	39 (36)
Pilfink <i>Passer montanus</i>	78 (14)
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	15
Bergfink <i>Fringilla montifringilla</i>	4
Grönfink <i>Carduelis chloris</i>	129
Steglits <i>Carduelis carduelis</i>	1
Grönsiska <i>Carduelis spinus</i>	124
Hämpling <i>Carduelis cannabina</i>	2
Gråsiska <i>Carduelis flammea</i>	6
Domherre <i>Phyrrhula phyrrhula</i>	7
Stenknäck <i>Coccothraustes coccoth.</i>	2
Gulspärr <i>Emberiza citrinella</i>	11 (3)
Sävsparv <i>Emberiza schoeniclus</i>	125 (5)
Antal arter: 71	

Summa:

4406 (1084)

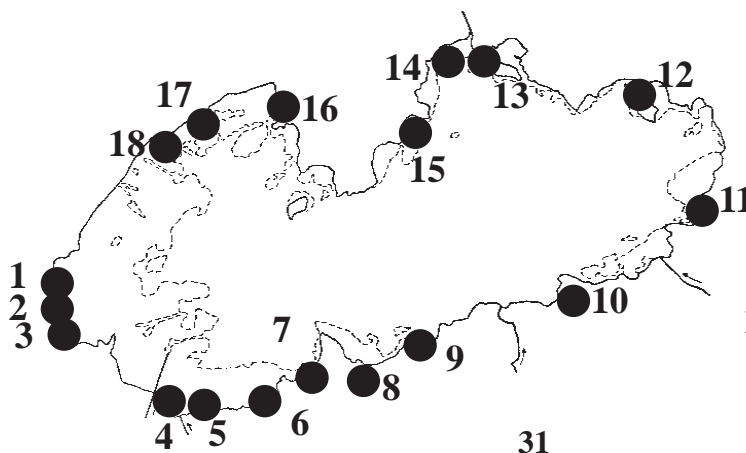
Inventering av Tåkerns strandängar

Lars Nilsson, Bengt Andersson, Karl-Martin Axelsson, Lars Gezelius, Jan Henriksson & Gunnar Myrhede

Under året har 18 hävdade, öppna strandängar besökts under häckningstid med syfte att dokumentera antalet häckande fåglar. Mest intresse har ägnats de typiska strandängarterna; vadare, ängspiplärka och gulärta. Observationer av andra arter, såsom andfåglar, har naturligtvis också noterats. De större ängarna har besökts 5-10 gånger från slutet av april till midsommar. Mindre och mer lättinventerade ängar besöktes 3-5 gånger. I det följande redovisas resultaten tillsammans med siffror från tidigare år. I tabellen nedan sammanfattas antalet häckande par av tofsvipa, rödbena och gulärta. Karteringen av dessa arter är tillförlitlig samtidigt som förekomsten av dessa arter indikerar att områdets hävd är relativt god. När det gäller tofsvipa står siffran oftast för högsta antalet ruvande fåglar och för rödbenan liksom gulärlan antalet revirhävdande par. Arealen avser inventerad strandäng inklusive den s.k. blå bården, för tre av strandängarna har arealen korrigerats. 15 strandängar har inventerats sedan 2003. Under 2011 tillkom två strandängar; Toregårdsängen och Glänås. Ny 2012 är Svålingemaden.

Tabell 4. Antal revir av tofsvipa, rödbena och gulärta på Tåkerns välhävdade strandängspartier 2012, inom parentes anges antal per km². *Number of breeding Lapwings, Redshanks and Yellow Wagtails on the meadows at Tåkern 2012, within brackets are given number per km².*

	Storlek (ha)	Tofsvipa <i>Lapwing</i>	Rödbena <i>Redshank</i>	Gulärta <i>Yellow Wagtail</i>
1. Väversundamaden	22	1 (5)	-	-
2. Charlottenborgsmaden	15	2 (13)	1	-
3. Lövängsborgsmaden	18	1 (6)	1	-
4. Renstadmaden	7	1 (14)	0	-
5. Kvarnängen	16	4 (25)	1	1
6. Bankängen	23	5 (22)	1	1
7. Toregårdsängen	10	2 (20)	1	-
8. Svanshals äng	21	4 (19)	1	-
9. Glänåsängen	2	1 (50)	1	-
10. Sjötuna	9	3 (33)	1	-
11. Furåsa/Hov	23	4 (17)	1	1
12. Säby	16	3 (19)	1	2
13. Svålingemaden	8	1 (13)	-	1
14. Herrestad	15	3 (19)	-	-
15. Källstad hopabete	26	8 (31)	1	-
16. Källstadviken	5	- (-)	-	-
17. Yxstad strand	12	4 (32)	2	3
18. Åsby	19	4 (26)	2	2
Summa:	267	51 (19)	15 (6)	11 (4)

Figur 40. Strandängarnas lägen.
The location of the meadows.

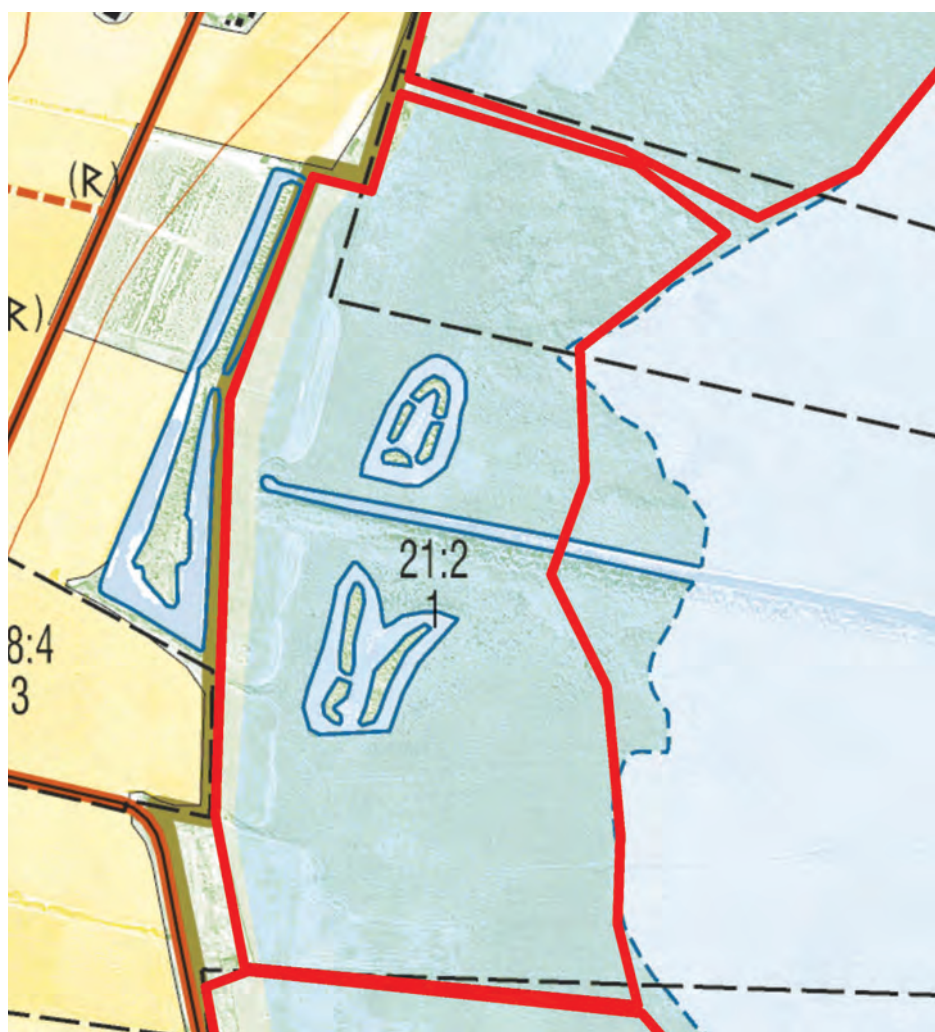

Charlottenborgsmaden 15 ha

Den här ytan har tidigare legat för fäbot. Med början 1999 startade en restaurering av området. Med hjälp av grävmaskin skapades norr och söder om Charlottenborgskanalen två dammar med öar. De är 0.5-1 m djupa och ca 1 ha stora. Även kanalen har breddats och fördjupats. Av någon anledning har träd planterats på kanalbanken ! När vårens högvatten dragit sig tillbaka betas området. Den här ytan är en blandning av olika miljöer med olika behov av hävd. Trots, eller tack vare, detta hopkok av grävmaskinsmiljöer varvat med slättermad är fågellivet rikt och antalet arter våtmarksfåglar stort. I slutet av april noterades att vegetationen delvis var ganska högvuxen. Gränsande till strandängen breder sälgbuskagen ut sig. Maddelen hyser ett par rödbenor. Tofsviporna häckar framförallt på angränsande åkrar men ungarna drar efter kläckning snabbt ned till strandängen. 1 maj: Svag hävd och ganska mycket fjolårsförna. 9 juni: Högt gräs, ca 70-80 cm, mycket hundkäs och högstarr.

Antal häckande par:

	Medel 00-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Snatterand	0,5	1	1	2	1	-	1	-
Årta	1	1	-	-	-	-	-	-
Skedand	1,5	1	-	-	1	1	-	-
Tofsvipa	5	4	2	1	1	1	-	-
Brushane	0,2	-	-	-	-	-	-	-
Enkelbeck	4,2	4	4	3	3	3	2	2
Rödbena	2,2	3	2	1	1	2	1	4
Gulärta	0,2	-	1	2	-	1	-	1
Ängspiålrka	0,4	-	-	-	-	-	-	-

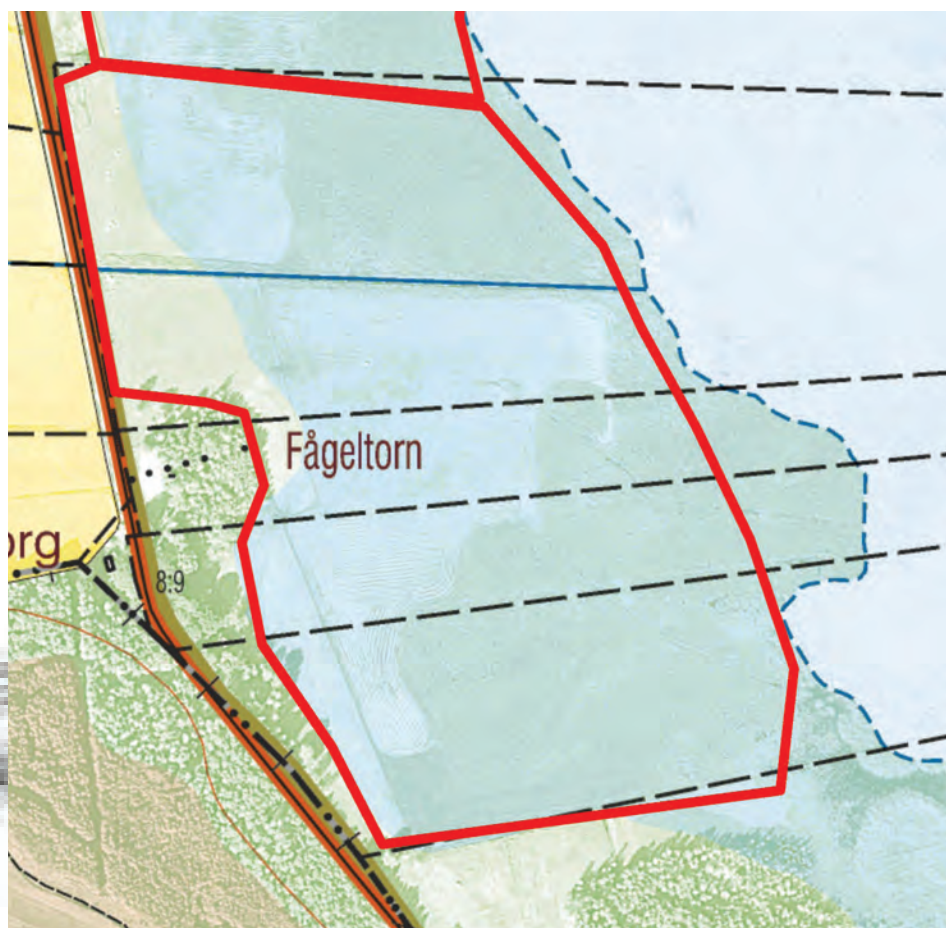
Lövängsborgsmaden 18 ha

1988 påbörjades restaureringen av Lövängsborgsmaden genom fräsning och hela dagens yta om ca 18 ha blev klar 1991. Restaureringen har bekostats av Tåkernfonden WWF. Maden sköts genom slåtter och den utförs med ett rotorslätteraggregat i augusti. Det slagna gräset strängläggs och samlas upp alternativt eldas. Efterbetning sker med nötkreatur/hästar. Karaktäristiskt för slåtterängen är att gräset växer kraftigt när värmen kommer och vattnet sjunker undan. Det gör att fåglarna kan vara svårsedda från mitten av maj och fram till slåttern. Ytan inventerades på fåglar från slutet av april när de första viporna lägger ägg till mitten av juni. Inventeringen genomförs med hjälp av handkikare och tubkikare från plattformen och den närliggande vägen. Flera observationer gjordes i maj av dubbelbeckasin och kornknarr. 6 juli: Svag hävd i den inre betade delen.

	medel 1993-99	2000-2004	2005-09	2010	2011	2012
Årta	1.4	0,2	0,6	-	-	-
Småfläckig sumph.	1.3	1,2	1,6	1	1	1
Tofsvipa	13	7	5,6	2	2	1
Enkelbeckasin	ca 14	12	8,2	6	4	6
Dubbelbeckasin	0.3	0,2	-	-	-	-
Rödbena	4.7	3	2	2	2	1
Brushane	0.4	-	-	-	-	-
Ängspiplärka	1	0,4	0,6	-	-	-
Gulärta	0.7	0,2	0,2	-	-	-

Övriga observationer:

Dubbelbeckasin 3 spel. 3-18 maj
Kornknarr 1 spelande i maj

Renstadmaden 7 ha

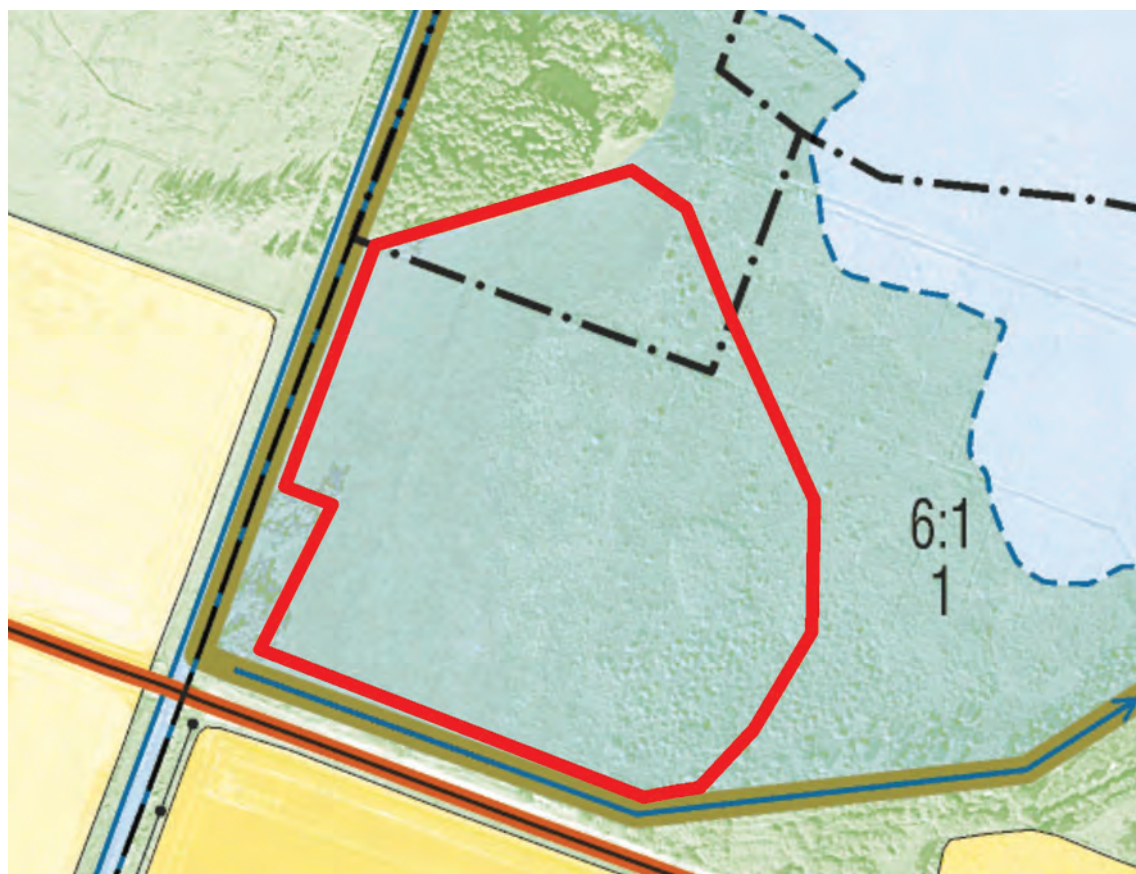
Restaureringen av denna slåttermad strax öster om Ramstad kanal påbörjades under hösten 1997 i Länsstyrelsens regi med buskröjning och fräsning av starrtuvor. Den restaurerade ytan är ca 7 hektar. Maden kan avspanas väl från vallen eller vägen söder om maden. I augusti 2002 släpptes de första betesdjuren på ytan som varit obetad under många år. Betestrycket blev dock för svagt och under efterföljande vår fanns mycket långt fjolårsgräs och stora tuvor. Från 2003 har betningen fungerat tillfredsställande. Redan i mitten av april hade vegetationen kommit upp och ingen vattenspiegel syntes. 15 april: Ingen synlig vattenspiegel.

Antal häckande par:

	medel 1998 - 2002	2003-07	2008	2009	2010	2011	2012
Gräsand	1,1	1	-	-	-	-	-
Årta	0,2	-	-	-	-	-	-
Småfläckig sumph.	1,0	1	-	1	-	-	1
Tofsvipa	4,0	2	1	3	2	3	1
Enkelbeckasin	5,6	3,6	1	4	4	1	3
Rödbena	0,2	0,6	-	-	1	1	-

Övriga observationer:

Skedand 1par

Kvarnängen 16 ha

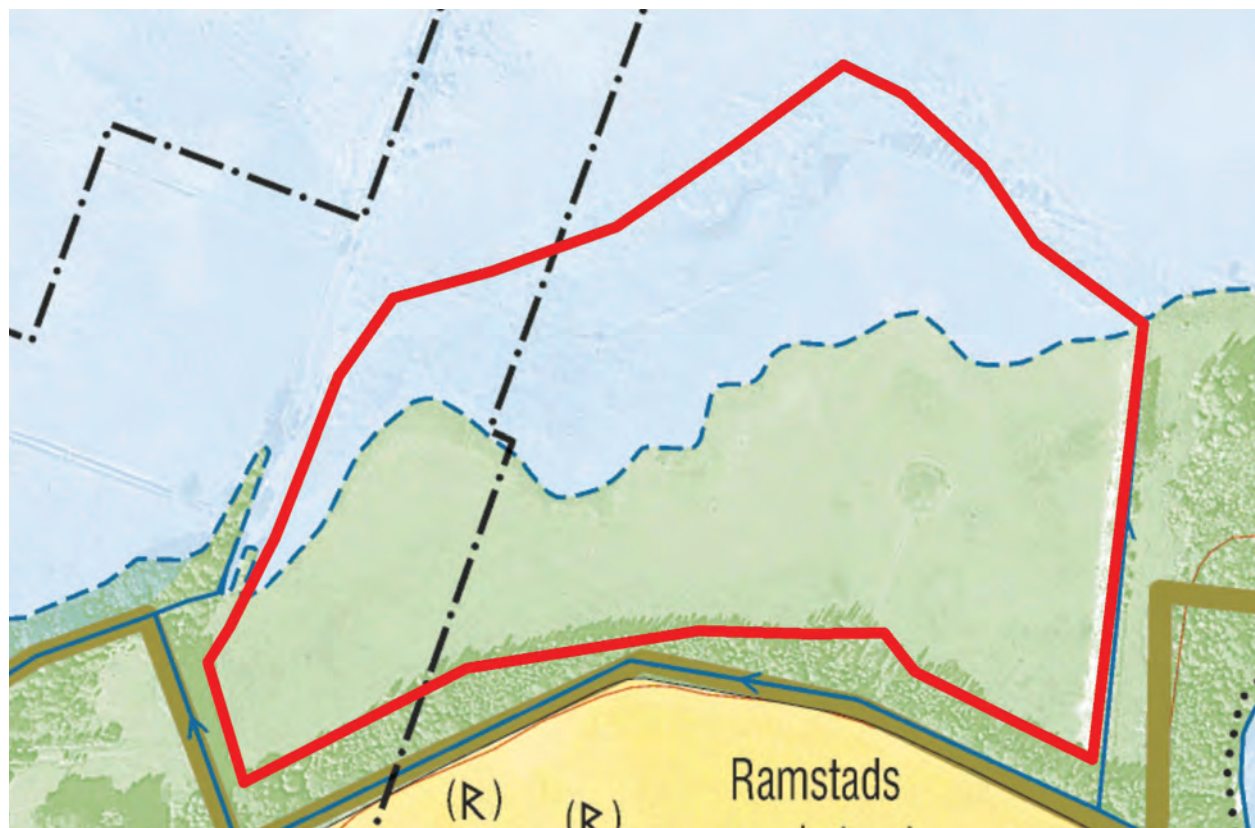
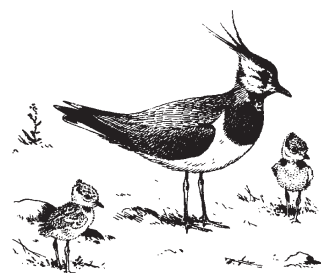
Effekterna av restaureringen 1993 då den blå bården bearbetades med specialmaskin har efter hand klingat av. Betestrycker på ängsmarken är oförändrat bra men tyvärr visar djuren inget större intresse för att beta i den blå bården. Bården är därför ganska så igenvuxen med högt gräs och kaveldun.. Under hösten föregående år gjordes vissa maskinella rövningar i den blå bården. 17 maj: 30 vuxna betesdjur med kalvar.

Antal häckande par:

	medel 1985-89	1995-99	2000-04	2005-09	2010	2011	2012
Tofsvipa	8.4	18	5	3	5	5	4
Enkelbeck.	3.6	5	4	3	3	3	3
Rödbena	1.6	3	1,8	-	1	1	1
Ängspi-pl.	2.8	1	-	-	-	-	-
Gulär-la	1.6	2.8	0,4	-	-	-	1

Övriga observationer:

årta 1 par
stjärtand 2 par 24 april

Bankängen 23 ha

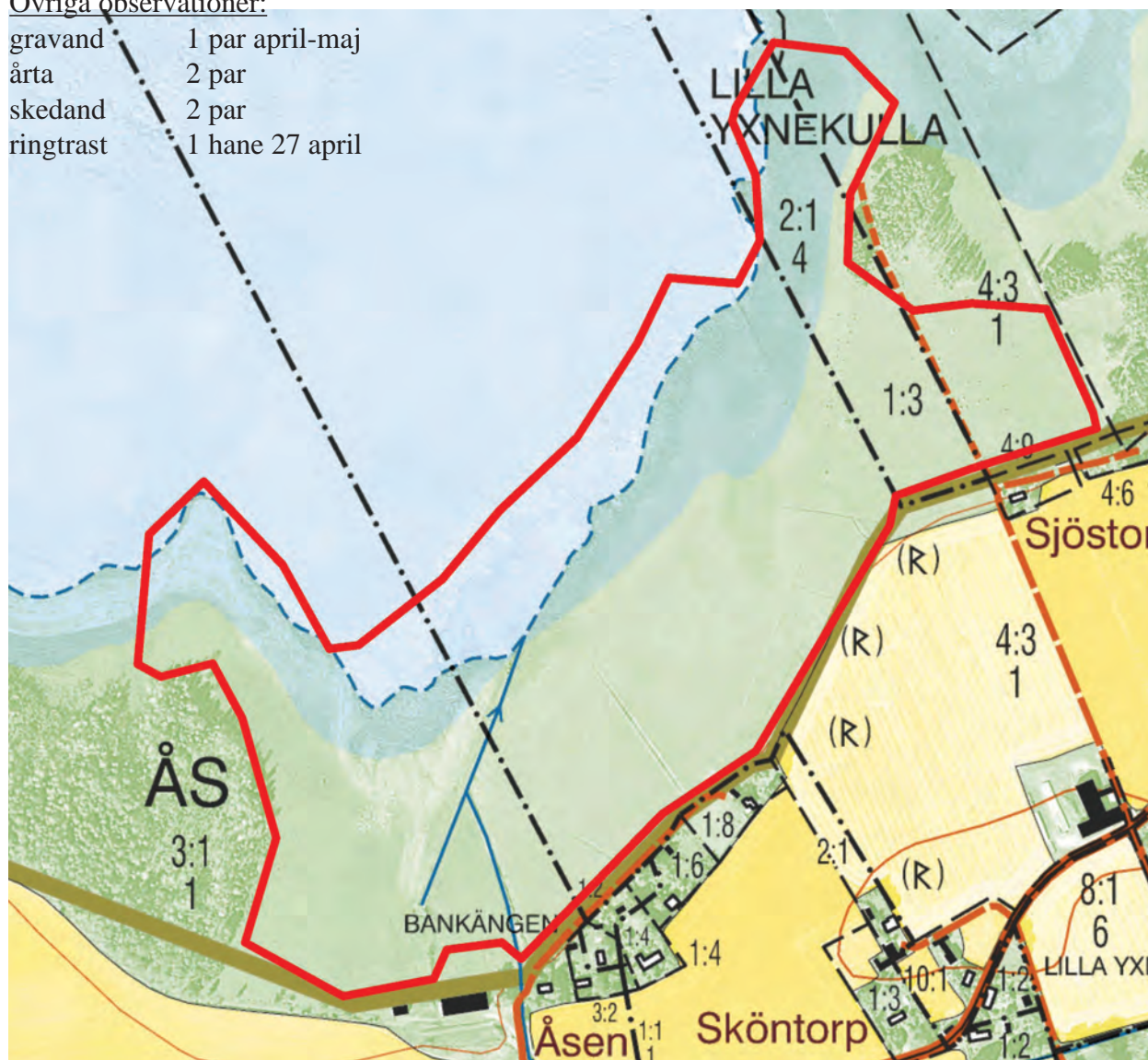
Ängen är fortfarande i väl hävdad skick även om betestrycket minskat under senare år. Antalet häckande och rastande fåglar har också minskat något. Den blå bården är inte speciellt blå längre bl a beroende på att betesdjuren sällan går ut här och betar. Någon form av maskinell bearbetning av bården, kanske i kombination med ökat betestryck, behövs för att återge Bankängen dess förlorade stjärnstatus. Storspoven har glädjande nog återkommit efter tio års bortavaro.

Antal häckande par:

	medel 1996-69	2000-03	2004-08	2009	2010	2011	2012
Strandskata	1	1	0,4	1	1	1	-
Tofsvipa	15	12	6	6	6	5	5
Enkelbeck.	3	1,8	3	3	2	3	4
Rödspov	0,25	-	-	-	-	-	-
Storspov	0,25	0,3	-	-	-	-	1
Rödbena	1	1,3	0,8	1	1	2	1
Gulärsla	-	0,8	0,8	-	-	1	1

Övriga observationer:

gravand	1 par april-maj
årta	2 par
skedand	2 par
ringtrast	1 hane 27 april

Toregårdsängen 10 ha

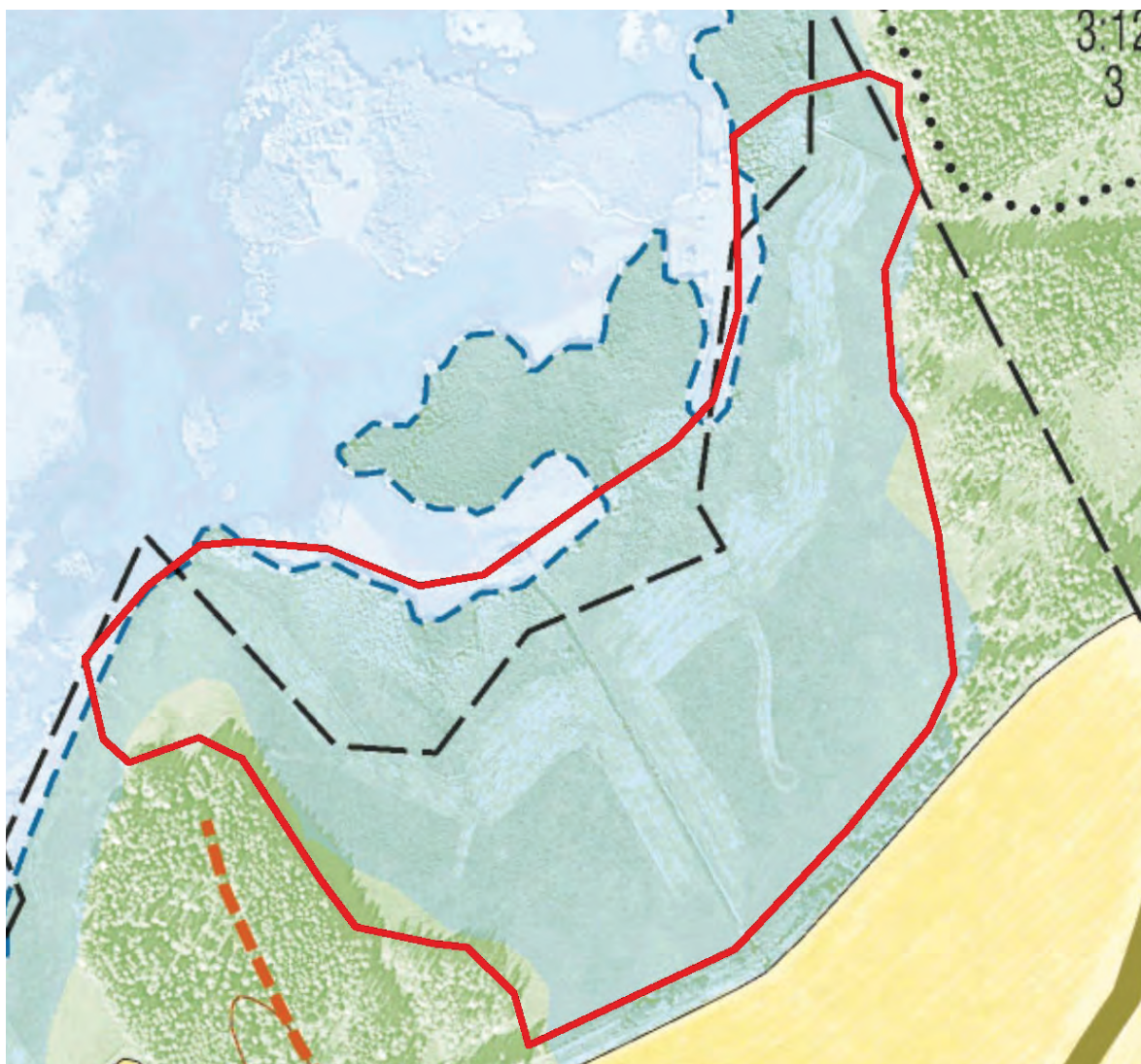
Denna äng har successivt under 2000-taligt blivit bättre hävdad och 2011 inkluderades den i strandängsprogrammet. Området har restaurerats under senare år, träd och buskar har undanröjts.

Antal häckande par:

	2011	2012
Tofsvipa	2	2
Enkelbeck.	3	3
Rödbena	1	1
Gulärta	-	-

Övriga observationer:

Skedand	2 par
Brushane	2 hanar 20 juni

Svanshals äng 21 ha

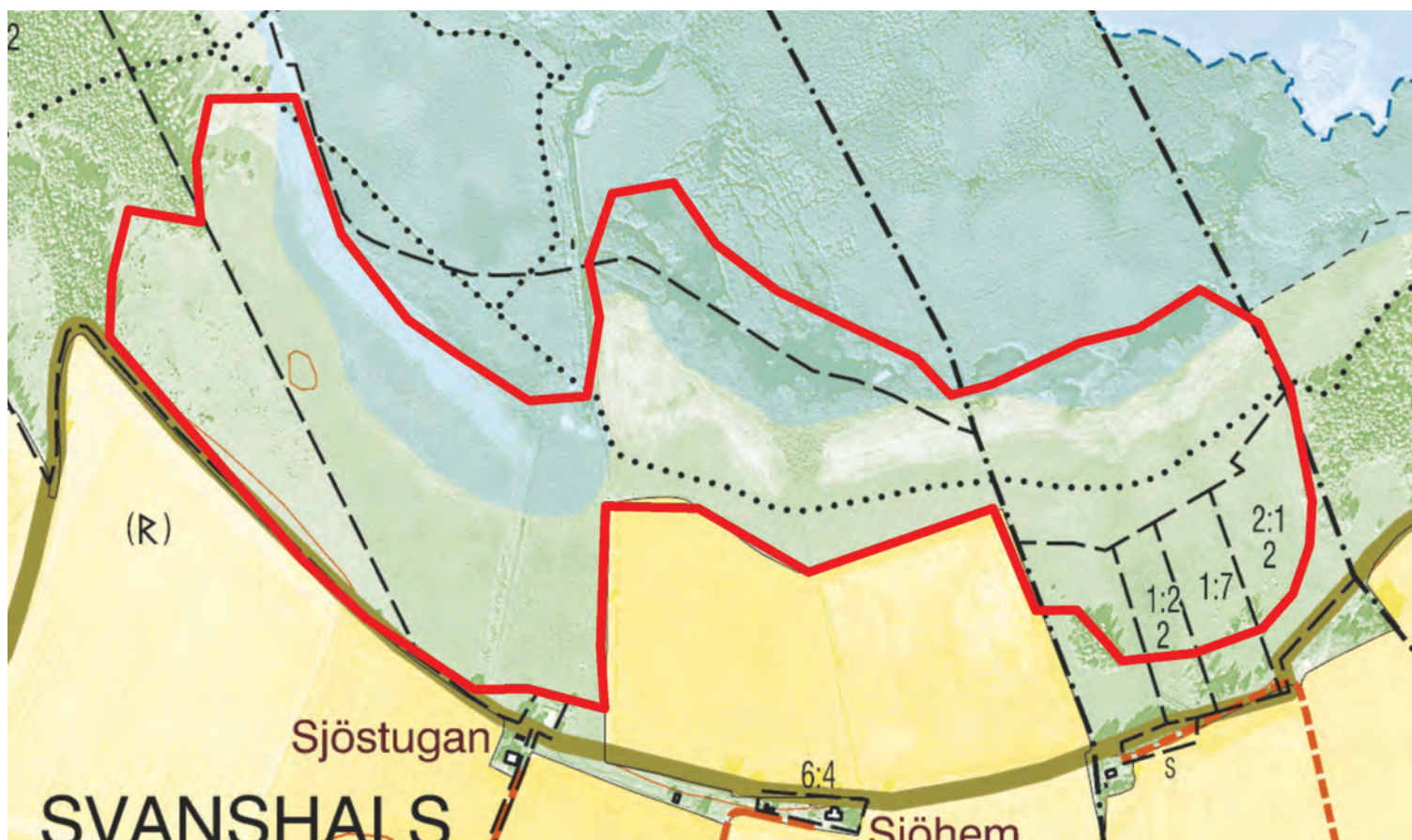
Observationerna har dels skett från vandringsleden som går genom ängen och dels från den bro som går över ett dike mitt på ängen. Under de senaste åren har de sämst hävdade avsnitten put-sats och betetrycket har ökat. Det har medfört att hävden nu är mycket god över hela området. Trots den goda hävden är antalet häckande fåglar inte imponerande. 1 maj: Tydlig, bred, blå bärd och välhävdad.

Antal häckande par:

	1985-89	1996-2000	2001-2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Strandskata	0.2	0.4	-	-	-	1	-	-	1
Tofsvipa	7	14	3	2	2	-	-	3	4
Enkelbeck.	8	4	3	3	1	3	4	3	3
Storspov	0.4	-	-	-	-	-	-	-	-
Rödbena	0.4	1.2	1	-	1	1	1	-	1
Ängspi-pl.	2.6	2	0,8	1	1	-	-	-	-
Gulär-la	3.8	3.2	1,6	2	1	3	1	1	-

Övriga observationer:

årta	2 par
skedand	1 par

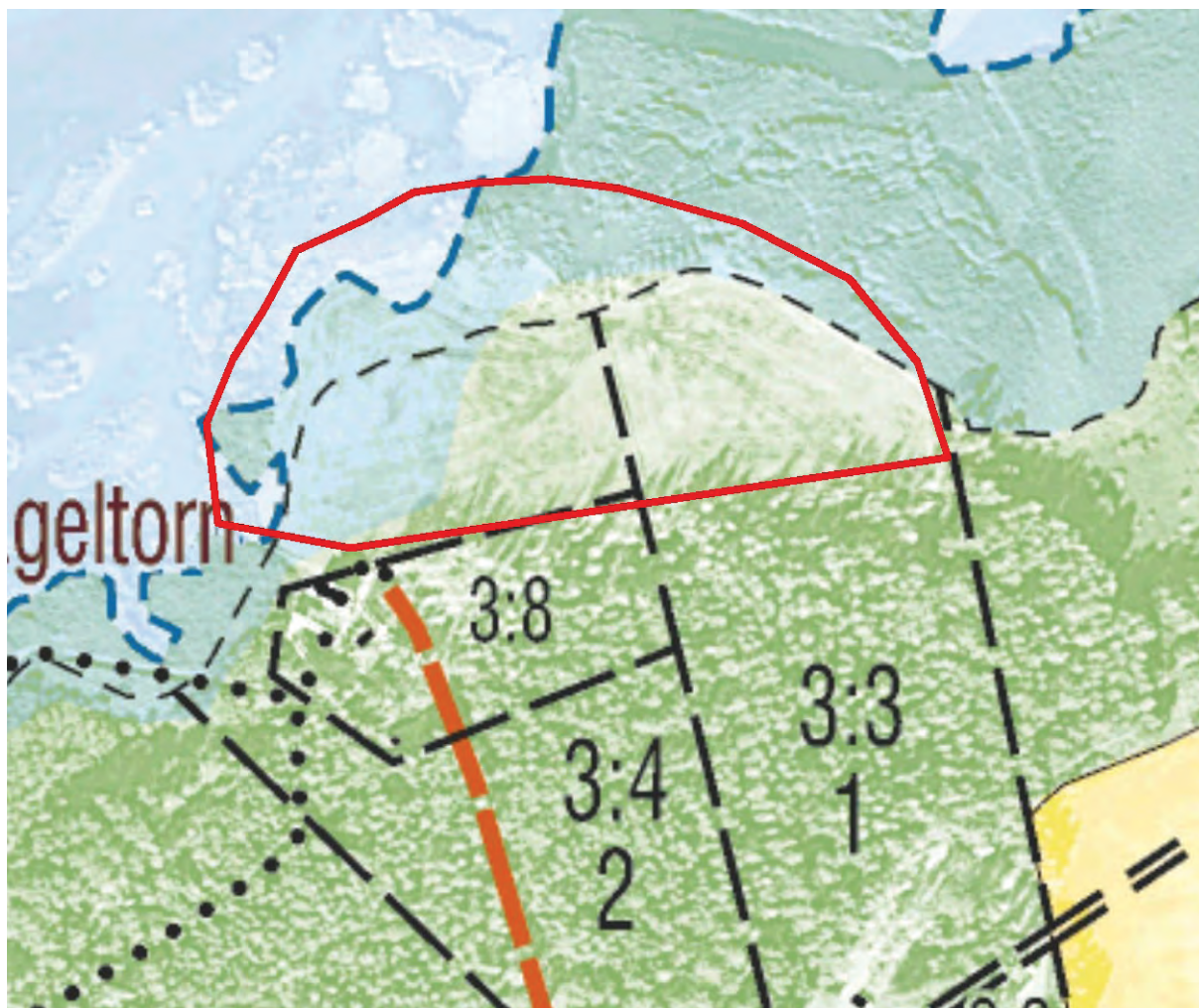

Glänåsängen 2 ha

Denna lilla äng restaurerades genom röjning av salix och efterföljande stubbfräsning 2002. Sedan dess har ängen slagits med slätterbalk/betesputs. Inget bete har förekommit. Ytan är nu mycket välhävdat genom årlig slätter. Ängen ligger nu precis intill det nyuppförda naturum Tåkern.

Antal häckande par:

	2011	2012
Tofsvipa	2	1
Enkelbeck.	1	1
Rödbena	1	1

Sjötuna äng 9 ha

Ytan är som helhet mycket välbetad. Fågellivet är därmed mycket rikt. När det gäller antal individer och arter står Sjötuna i särklass bland Tåkerns strandängar. Detta gäller inte minst vadarna som rastar under både vår- och höstflyttning.

Antal häckande par:

	1993	medel 1996-2000	2001-05	2006-10	2011	2012
Strandskata	-	0,2	-	-	-	-
Tofsvipa	3	10	9	6,4	5	3
Brushane	-	0,8	-	-	-	-
Enkelbeck.	4	4	3	1,2	1	1
Rödbena	-	2	2	1,2	1	1
Ängspipl.	1	0,2	-	-	1	-
Gulärta	1	1	0,6	-	-	-

Övriga observationer:

Större strandpipare 25 ex 7 augusti

Mindre strandpipare 1 ex.

Myrspov 18 ex 8 augusti

Mosnäppa 20 ex. 20 maj

Spovsnäppa 6 ex. 5 augusti

Kärrensäppa 47 ex. 1 augusti

Roskarl 2 ex. 9-10 augusti

Sandlöpare 1 ex. 10-12 augusti

Myrsnäppa 1 ex. 29-31 juli

Årta 1 par

Skedand 3 par

Snatterand 3 par

Furåsa - Hov 23 ha

En långsträckt strandäng som delvis ligger inklämd mellan skog och vass. Här har aldrig varit några mängder av häckfåglar men området är ändå attraktivt för rastare och fåglar på näringssök. En viss utglesning av strandskogen och enbuskmarken har skett under senare år samtidigt som antalet häckfåglar ökat.

Häckande par:

	medel 2000-04	2005-09	2010	2011	2012
Tofsvipa	4,8	3,2	1	3	4
Enkelbeckasin	2,7	3	2	4	3
Rödbena	1	0,2	-	2	1
Ängspiplärka	1	0,2	-	1	-
Gulärta	1	1	1	1	1

Övriga observationer:

stjärtand	1 par 21 april resp. 24 maj
småfläckig	1 revir
småtärna	1 ex 28 april

Säby 16 ha

Området har under lång tid varit välbetat. I början av maj konstaterades dock att beteshävderna var svaga. En del för fågellivet störande element finns i form av ristipp, skjutbana och annan verksamhet. Trots detta är antalet arter och individer relativt högt, men har minskat markant under senare år.

	medel 2001-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Strandskata	1	1	1	1	1	1	1	-
Tofsvipa	10	6	5	4	3	1	3	3
Enkelbeckasin	4	2	3	1	2	2	3	-
Rödbena	1,8	2	2	1	1	1	1	1
Ängspiplärka	0,4	1	-	-	-	-	-	-
Gulärta	4	4	3	2	2	2	2	2

Svälingemaden 8 ha

En högst varierad strandäng som i år har tagits upp i sammanställningen. Den norra delen är kortsnaggad av bete och hyser också några tallar. Södra delen är mer madlik med några maskinupptagna vattenhål.

Antal par:

tofsvipa	1
enkelbeck	-
rödbena	-
gulärta	1

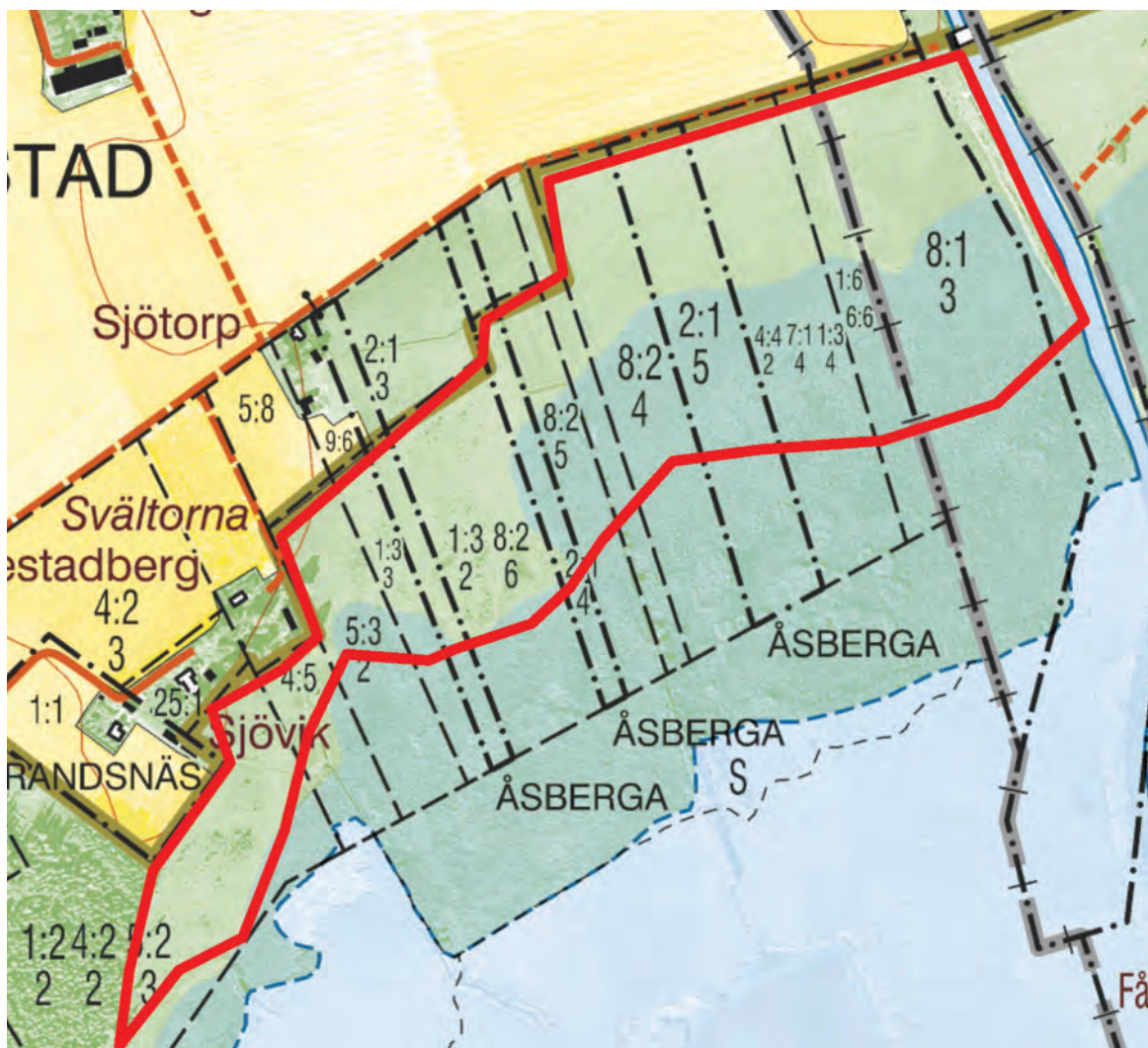

Herrestad äng 15 ha

En strandäng som i huvudsak har varit i gott skick under många år. Förutom en torr del finns här en rejäl mad som är ytterst värdefull både för de fåglar som häckar men också för dem som häckar i närheten och har maden som födosöksområde. Ängen är också övernattningslokal för relativt stora mängder gäss tidig vår och sen höst. Betestrycket på östra delen har varit bättre än på många år och kvigorna har också rört sig långt ut i vassen. Den västligaste delen har varit dåligt betad under flera år och uppslaget av björk, en och enstaka tallar torde därför i nuläget medföra klassning som ungskog snarare än strandäng. Noterbart är att flera av nyckelarterna försvunnit som häckfåglar. 4 juni: Täml. god hävd i östra fällan, 10-20 cm grässvål. Något sämre i västra fällan, här gick dock 16 ungnöt.

Antal häckande par:

	medel 1977-2001	2002-2005	2006-10	2011	2012
Tofsvipa	12	15	5	2	3
Enkelbeckasin	4	6	6,2	4	4
Storspov	0,4	-	-	-	-
Rödbena	0,6	1,8	0,8	-	-
Ängspiplärka	0,6	-	0,4	-	-
Gulärta	2	2	1,2	-	-

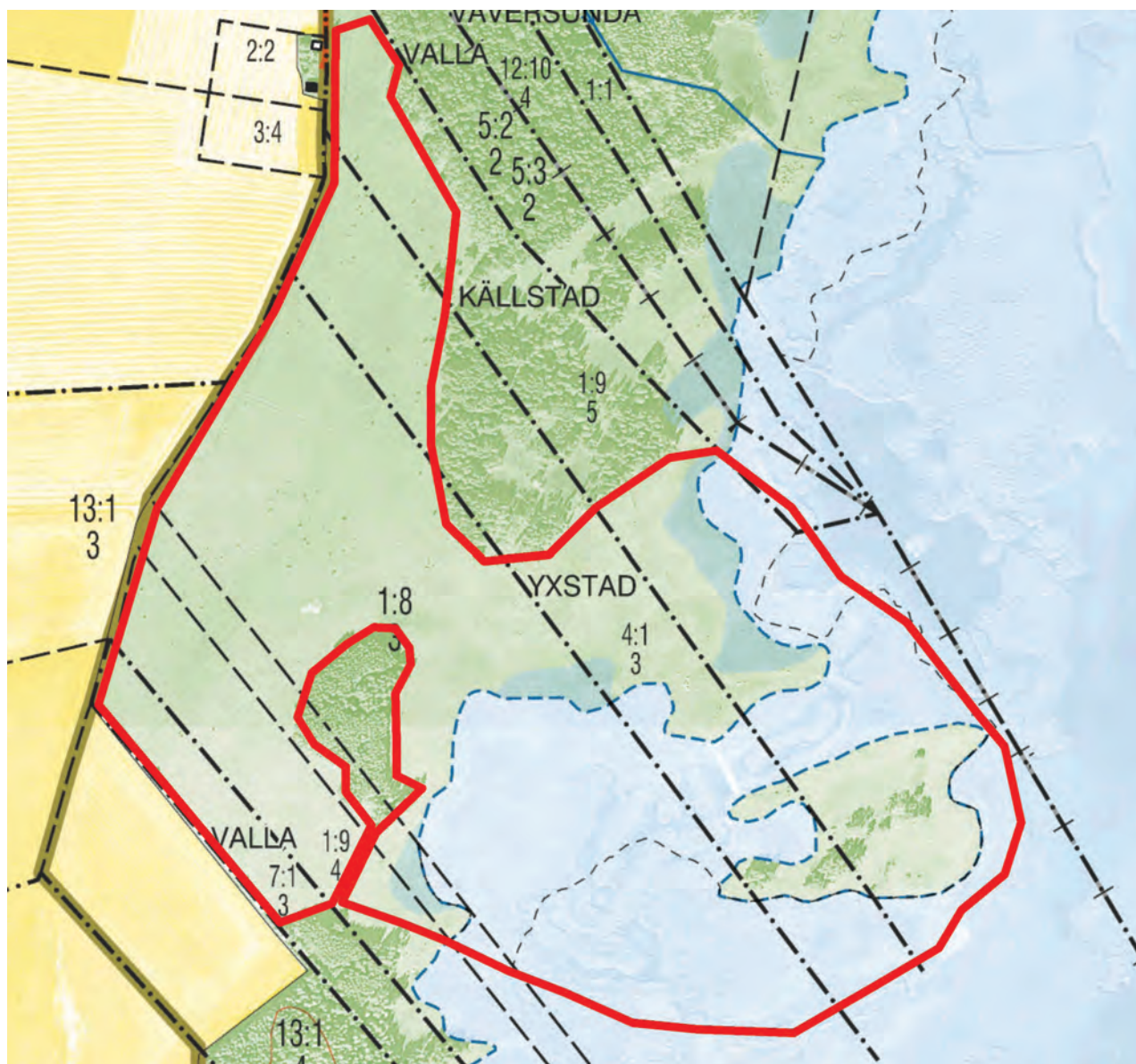

Källstad hopabete 26 ha

Hopabetet är välbetat och utgör utmärkta häckningsmiljöer för strandängsfåglar. Tyvärr är området svårinventerat pga få utsiktspunkter, vattenhinder, halvvilda kreatur och hänsynskrävande rovfåglar. Det verkliga antalet revir är därför troligen högre än vad som redovisas nedan.

	1993	medel 1996-2000	2001-04	2005-09	2010	2011	2012
Strandskata	?	0,6	1	0,6	-	1	1
M Strandp.	1	-	0,5	0,2	-	-	-
Tofsvipa	14-18	13	12,8	6	-	6	8
Brushane	1-2	0,2	0,5	-	-	-	-
Enkelbeck.	10-12	5	8,2	5	-	3	-
Storspov	1	-	-	-	-	-	-
Rödbena	1	1	1,2	1,4	2	1	1
Drillsnäppa	-	0,4	0,5	-	-	-	-
Ängspipl.	6	1	0,8	-	-	-	-
Gulärla	1-2	2	2,8	1,4	-	1	-

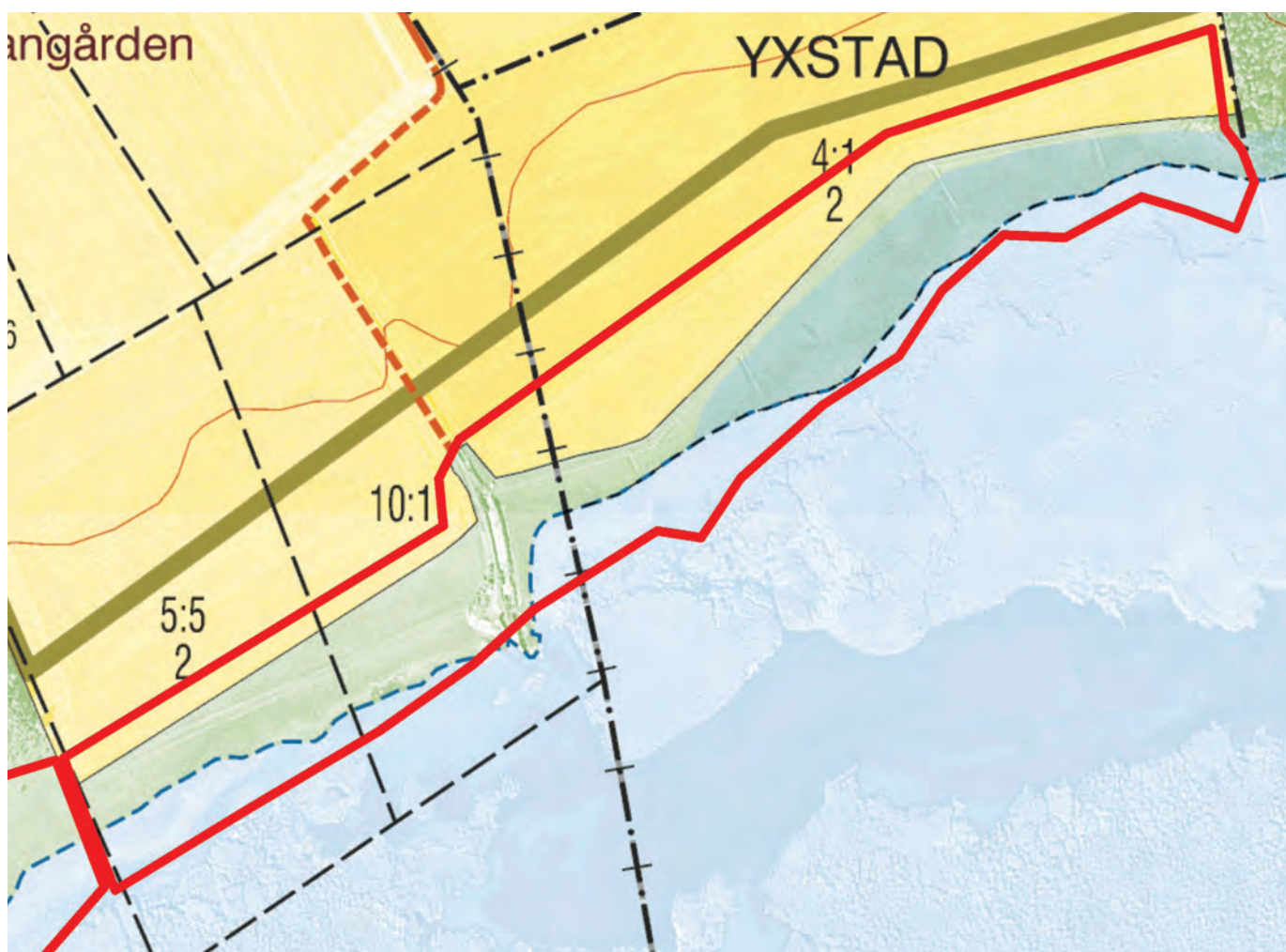
Yxstad strand 12 ha

Området är röjt under senare år och betas därefter med högt tryck. Ängen är smal men öppen och utan träd/buskar förutom i västra kanten. Blå bården är öppen hela våren. 29 april: Mkt välhävdad och bred blå bård.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Tofsvipa	2	9	6	6	6	6	4	3	7	4
Enkelbeckasin	2	3	2	2	2	1	2	1	-	-
Rödbena	1	2	1	1	2	2	2	1	-	2
Gulärta	2	2	2	1	2	2	2	2	2	3
Ängspiplärka	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-

Övriga observationer:

årta	2 par
skedand	3 par
kustpipare	1 ex 17 maj

Åsby 19 ha

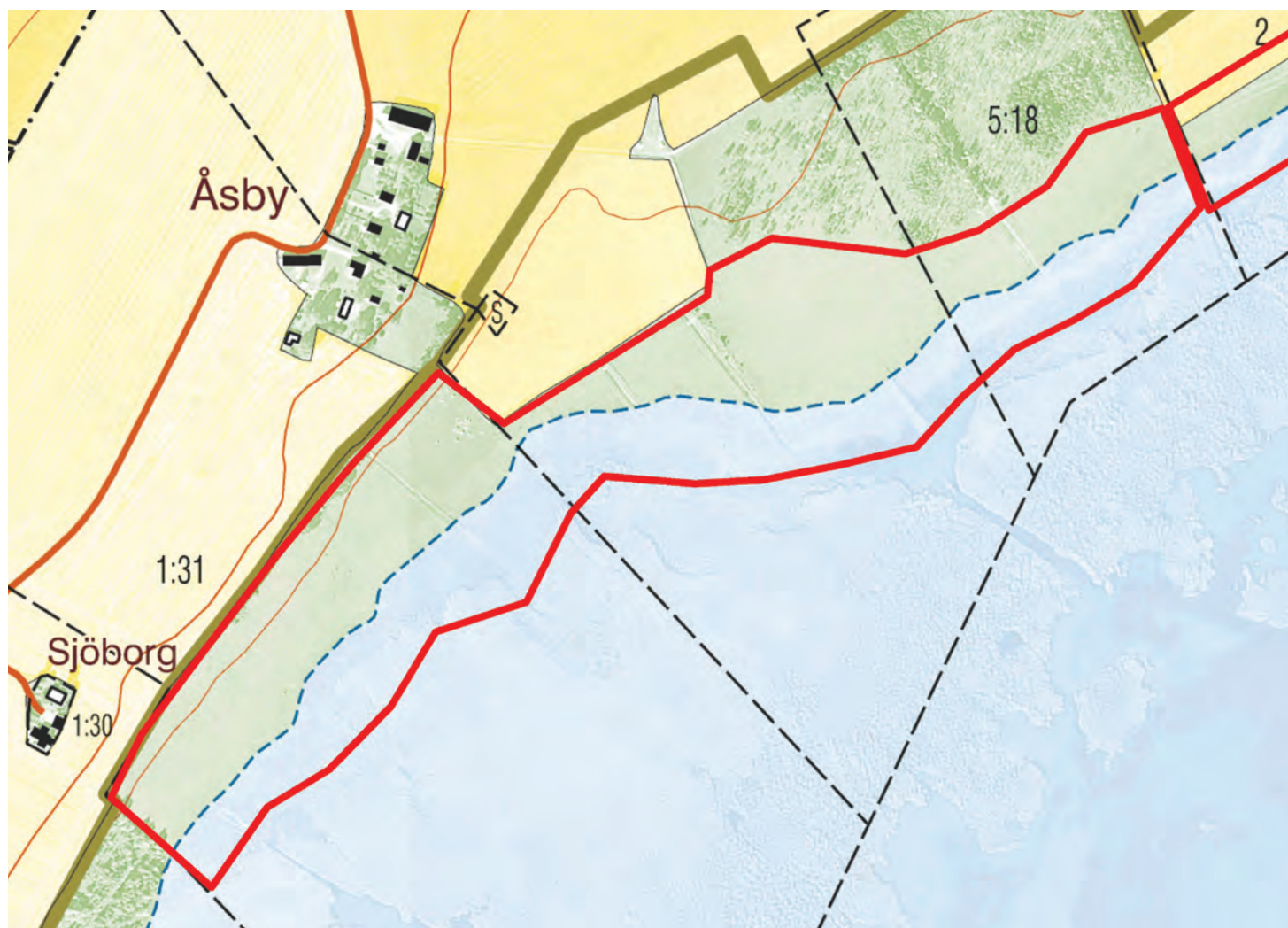
Området har varit välbetat, ja rent av kortsnaggat, under många år. Mellan ängen och vassen finns en välutvecklad blå bärd utan igenväxningssymptom, troligen beroende dels på bra betestryck och dels på det magra underlaget i form av gallstrand. 15 april: Hårt betestryck och fin, bred, blå bärd.

	medel 2002-2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Strandskata	0,6	-	-	-	1	-	1
Tofsvipa	5	8	6	3	4	5	4
Brushane	0,2	-	-	-	-	-	-
Enkelbeckasin	2	1	1	2	-	-	-
Rödbena	2	1	1	-	1	-	2
Ängspiplärka	0	-	-	-	-	-	-
Gulärta	3	3	2	2	1	1	2

Övriga observationer

Övriga observationer:

ägretthäger 6 ex 19 sep - 8 okt
 ärta 1par
 skedand 2 par

Övriga observationer i Tåkernbygden 2012

Lars Gezelius

Svanar-änder

Ägretthägrar uppträdde ”en masse”, totalt minst 16 observationer i maj - oktober. Vid Åsby sågs fåglar i häckningsdräkt i maj och september sågs sex ex tillsammans. Mycket talar för att häckning genomförts, men det finns inga säkra indicier. Ett par av **rödhuvad dykand** häckade vid Glänås Tre ungar kom på vattnet, men de försvann ganska snart, troligen prederade. Det var den första säkra häckningen av arten i Sverige. Övriga simfåglar i Tåkern redovisas på sid 14-16.

Rovfåglar

Havsörn sågs alla månader med en topp 15 januari på 47 ex., som är rekord för Tåkern. 8.12 noterades 30 ex. **Kungsörn** noterades vid minst 23 tillfällen under januari - april samt en obs. i oktober. Minst sju par fiskgjuse häckade runt sjön. En häftig observation av **lärkfalk** gjordes 8.5 då minst 27! ex jagade fjädermyggor över Renstads vassar. Ca sju par bedöms häcka runt sjön. 20 fynd av **stenfalk** föreligger från januari -maj, samt i september-december. **Tornfalk** sågs vid 15 tillfällen, under april - juni samt augusti - december. **Pilgrimsfalk** observerades vid minst 57 tillfällen under året, dock inga obsar under juni-juli. Två par häckade på Omberg och fyra boungar märktes i ett bo. Det andra paret misslyckades med häckningen. Sju observationer av **röd glada** gjordes i maj - oktober. **Ängshök** noterades med ett ex. 13.5 vid Kyleberg.

Sumphöns-hackspettar

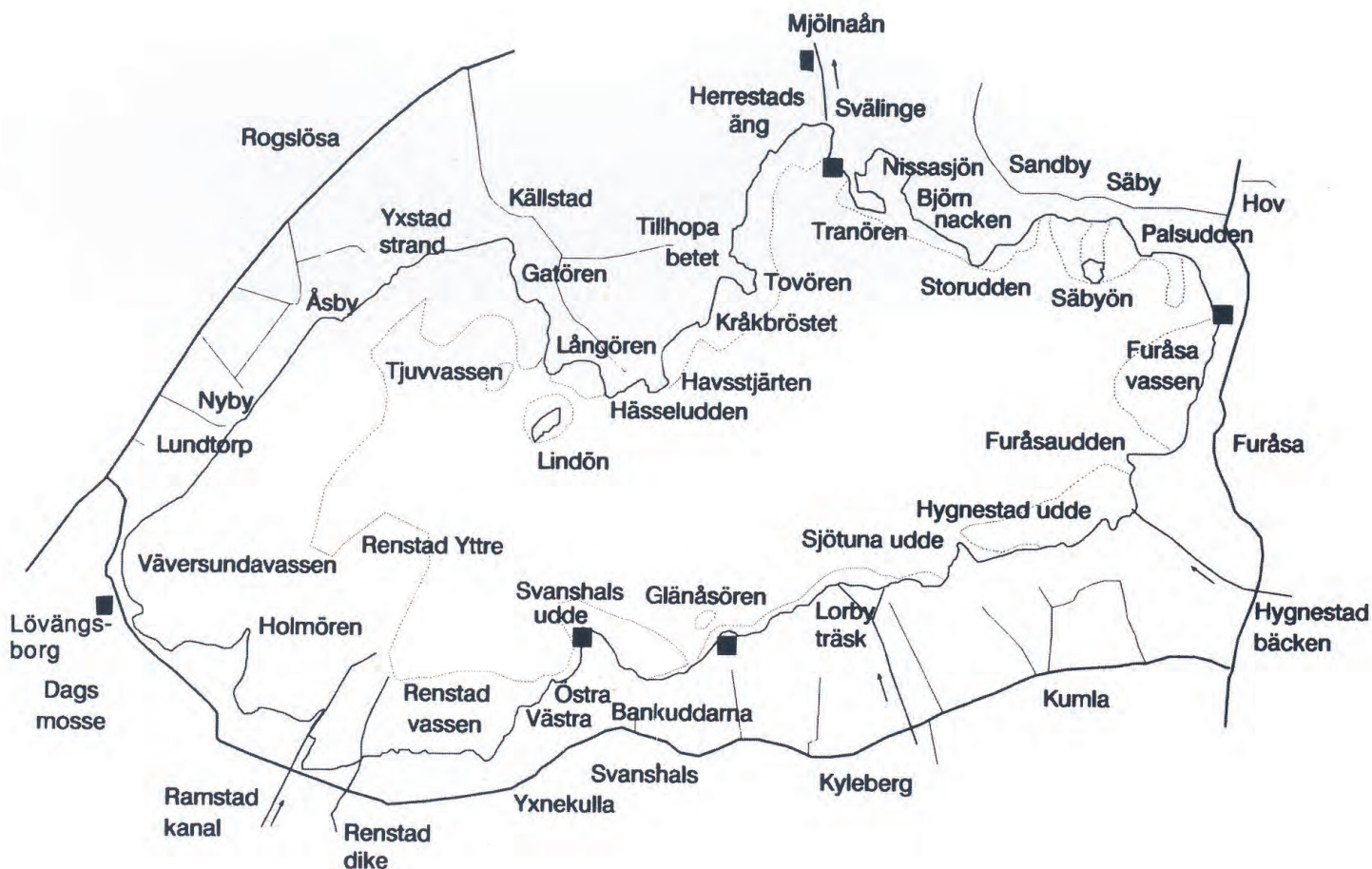
Kornknarr spelade vid Lövängsborg i mitten av maj samt vid Svälinge 5.7. Spelande **vaktlar** har rapporterats från ett 10-tal platser i maj - juli. **Storspov** har spelat på minst fem platser runt sjön. Fem observationer av enstaka **småspovar** gjordes 11.7 - 18.8. **Myrspov** rastade med som mest 18 ex. vid Sjötuna 8.8. Tre **dubbelbeckasiner** spelade vid Lövängsborg 3-18.5. 16 **fjällpipare** rastade helt kort 14.5 vid Kyleberg. Fyra obsar av **roskarl** gjordes; ett ex Glänås 25.5, två ex Sjötuna udde 9-10.8, en 1k Glänås 22.8 och en 1k Prästören 4.9. En vårobservation av **mindre strandpipare** gjordes vid Sjötuna 1.5 och en majobeservation av **större strandpipare** gjordes vid Glänås 9.5. Totalt 40 **brushanar** rastade vid Sjötuna 1.5 och 25 ex. rastade vid Glänås 9.5. **Kärrensäppor** rastade med som mest 47 ex. vid Sjötuna 1.8. 28 observationer av **spovsnäppa** gjordes 8.7 - 23.9, som mest sex ex. vid Sjötuna 5.8 och 21 observationer av enstaka **småsnäppor** gjordes 9.7 - 30.9. **Kustsnäppor** rastade med 1-17 ex. vid Sjötuna 3.7 - 24.8, samt enstaka vid Glänås. Åtta noteringar gjordes av enstaka **mosnäppor** 29.7 - 19.8 vid Sjötuna, och 20.5 sågs där 20 ex. En **sandlöpare** rastade vid Sjötuna 10- 12.8 och en **myrsnäppa** rastade där 29-31.7.

En **dvärgmås** sågs vid Glänås 18 resp. 29.6. En **silltrut** noterades 18.8 respektive 3.10. **Skräntärna** rapporterades från 7.4 - 29.8, som mest 43 ex. 3.8. Två **silvertärnor** sågs vid Glänås 11.6. En **berguv** noterades öster om Glänås 26.5 och en **jorduggla** höll till vid Glänås - Ramstad 5-20.6. Nattskärna hördes spela vid Dags Mosse i maj/juni. **Mindre hackspett** observerades på sju platser runt sjön under våren (i april/juni), vid Tovören, Lövängsborg, Holmsören, Kvarnstugan, Bankudden, Sjötuna och Hov. **Göktyta** noterades endast vid Sjötuna 4 resp. 12.8.

Tättingar

En **sommargylling** flöjtade vid Kvarnängen 12.7. **Rödstrupig piplärka** noterades 19.9 resp. 23.9 vid Åsby. **Forsärla** noterades vid Renstad yttre 4.6 samt vid Renstad kanal 12.7. En **ringtrast** hane observerades vid Hov 12.4 resp. vid Bankängen 27.4. **Strömstaren** är ju inte direkt vanlig i Tåkernbygden, men ett ex noterades vid Gottorp 17.11. En **svart rödstjärt** hane rapporterades från Ramstad Gård 10.5. 12.5 rastade en **blåhake** och under hösten ringmärktes ett ex. vid Renstad kanal 6.9. Ett ex sågs också vid Glänås 7.9 resp. vid Lövängsborg 12.9. **Gräshoppångare** sjöng vid Glänås, Kvarnstugan, Ramstadbron, Holmen, Lövängsborg och Kolsbro. I juni fanns åtta revirhållande **kärrsångare** vid sjön och 18 ex. märktes under hösten vid Renstad kanal. Under häckningstid fanns minst fyra revirhållande **törnskator**; vid Lövängsborg, Lundtorp, Svälinge och Lorby. **Pungmes** noterades återigen efter fjolårets totala frånvaro. Ett ex vid Glänås 18.5 och ett ex vid Svälinge 29.7. Sjungande **rosenfink** noterades 18.5 vid Lundtorp och vid Lövängsborg 26.5. En **lappsparrv** noterades vid Kvarnstugan 15.4, liksom ett ex vid Renstad kanal 24.9 samt ett ex vid Åsby 8.10. **Snösparrv** noterades med ett ex vid Glänås 10.1 och 6.11 samt nio ex. 29.12 Vid Ramstadbron. Tre observationer av **bändelkorsnäbb** gjordes med som mest åtta ex vid Glänås 5.1. **Vinterhämplingar** sågs relativt talrikt 3.1 – 21.4, med som mest 150 ex. vid Holmen 9.4. Under hösten passerade 15 ex. Åsen 25.11. **Hämplingen** noterades vid 43 tillfällen mars - november. Två **tallbitar** sågs vid Holmen 18.11.

Rapportera dina Tåkernobsar på Svalan ! www.artportalen.se

Meddelanden från Tåkerns Fältstation

- Nr 1 Meddelande nr 1. Tåkerns Fältstation 1965.
Nr 2 Meddelande nr 2. Tåkerns Fältstation 1966.
Nr 3 Meddelande nr 3. Tåkerns Fältstation 1967.
Nr 4 Meddelande nr 4. Tåkerns Fältstation 1968.
Nr 5 Meddelande nr 5. Tåkerns Fältstation 1969.
Nr 6 Meddelande nr 6. Tåkerns Fältstation 1970.
Nr 7 Meddelande nr 7. Tåkerns Fältstation 1971.
Nr 8 Meddelande nr 8. Tåkerns Fältstation 1972.
Nr 9 Meddelande nr 9. Tåkerns Fältstation 1973.
Nr 10 Meddelande nr 10. Tåkerns Fältstation 1974.
Nr 11 Meddelande nr 11. Tåkerns Fältstation 1975.
Nr 12 Meddelande nr 12. Tåkerns Fältstation 1976.
Nr 13 Meddelande nr 13. Tåkerns Fältstation 1977.
Nr 14 Meddelande nr 14. Tåkerns Fältstation 1978.
Nr 15 Meddelande nr 15. Tåkerns Fältstation 1979.
Nr 16 Meddelande nr 16. Tåkerns Fältstation 1980.
Nr 17 Bergengren, G. & Elderud, C. 1975. Tåkerns fältstation - en presentation. Vår Fågelvärld 34:264-267.
Nr 18 Ekstam, U. 1975. Förändringar av fågelfauna och miljö i och vid Tåkern 1850-1974. Vår Fågelvärld 34:268-282.
Nr 19 Persson, T. 1975. Brun kärrhök, *Circus aeruginosus* och rördrom, *Botaurus stellaris*, i Tåkern 1972-1974. Vår Fågelvärld 34:283-289.
Nr 20 Jakobsson, L. 1975. Doppingarna i Tåkern. Vår Fågelvärld 34:290-295.
Nr 21 Björkman, G. 1975. Skäggesen *Panurus biarmicus* i Tåkern. Vår Fågelvärld 34:296-310.
Nr 22 Nilsson, L., Nilsson, P. & Sandberg, H. 1982. Häckfågeltaxering i vass, särskilt av vattenrall *Rallus aquaticus* och rörsångare *Acrocephalus scirpaceus*. Vår Fågelvärld 41:26-28.
Nr 23 Vingspegeln nr 2:1982.
Nr 24 Björkman, G. & Tyrberg, T. 1982. Skäggesen *Panurus biarmicus* i Sverige 1965-1979. Vår Fågelvärld 41:73-94.
Nr 25 Vingspegeln nr 2:1983.
Nr 26 Vingspegeln nr 2:1984.
Nr 27 Vingspegeln nr 2:1985.
Nr 28 Nilsson, P. 1986. Vasslätter vid Tåkern. Vår Fågelvärld 45:35-36.
Nr 29 Vingspegeln nr 2:1986.
Nr 30 Vingspegeln nr 2:1987.
Nr 31 Vingspegeln nr 2:1988.
Nr 32 Elf, A. 1988. Vårsträcket av svanar, änder och skrakar vid Tåkern. Vingspegeln 7:51-56.
Nr 33 Nilsson, L. 1988. Effekter av vasskörd på den häckande fågelfaunan i Tåkern. Vår Fågelvärld 47:310-319.
Nr 34 Vingspegeln nr 2:1989.
Nr 35 Vingspegeln nr 2:1990.
Nr 36 Fältarbete 1990. Rapport till Tåkernfonden WWF. Mjölby 1991.
Nr 37 Vingspegeln nr 2:1991.
Nr 38 Milberg, P. 1991: Kålsenap *Erucastrum gallicum* en försvinnande växt vid Tåkern. Svensk Bot. Tidskr. 85: 105-109.

- Nr 39 Milberg, P 1991. Vasshättan *Mycena belliae* en förbisedd svampart i Sverige. Svensk Bot. Tidskr. 85:171-173.
- Nr 40 Fältarbete 1991. Rapport till Tåkernfonden WWF. Mjölby 1992.
- Nr 41 Gustavsson, N. & Gezelius, L. 1992. Pungmesen i Tåkern - historik och häckningsbiologi. Vingspegeln 11:32-37.
- Nr 42 Vingspegeln nr 2:1992.
- Nr 43 Elf, A. 1992. Andra fyndet av vitvingad tärna i Östergötland. Vingspegeln 11:88-89.
- Nr 44 Gezelius, L. 1992. Skrattmåsen -ekologi och populationsförändringar. Vingspegeln 11:114-121.
- Nr 45 Tyrberg, T. 1992. Det äldsta kända ornitologiska verket om östgötska förhållanden. Vingspegeln 11:141-142.
- Nr 46 Fältarbete 1992. Rapport till Tåkernfonden WWF. Mjölby 1993.
- Nr 47 Vingspegeln nr 2:1993.
- Nr 48 Fältarbete 1993. Rapport till Tåkernfonden WWF. Mjölby 1994.
- Nr 49 Vingspegeln nr 2:1994.
- Nr 50 Fältarbete 1994. Rapport till Tåkernfonden WWF. Mjölby 1995.
- Nr 51 Nilsson, L. & Hagström, B. 1995. Fågelinventering i Sommen 1994. Vingspegeln 14:27-30.
- Nr 52 Vingspegeln nr 2:1995.
- Nr 53 Tranesjö, J. 1995. Caféguide för Tåkernbygden. Vingspegeln 14:103-108.
- Nr 54 Fältarbete 1995. Rapport till Tåkernfonden WWF. Mjölby 1996.
- Nr 55 Vingspegeln nr 2:1996.
- Nr 56 Gezelius, L. 1996. Rödspoven åter vid Tåkern. Vingspegeln 15:86-87.
- Nr 57 Gezelius, L. 1996. Första häckningen av vassångare *Locustella luscinioides* i Östergötland. Vingspegeln 15:88-89.
- Nr 58 Gezelius, L. 1996. Något om häckningen hos Tåkerns skrattmåsar. Vingspegeln 15:142-144.
- Nr 59 Fältarbete 1996. Rapport till Tåkernfonden WWF. Mjölby 1997.
- Nr 60 Vingspegeln nr 2:1997.
- Nr 61 Fältarbete 1997. Rapport till Tåkernfonden WWF. Mjölby 1998.
- Nr 62 Vingspegeln nr 2:1998.
- Nr 63 Fåglar i Tåkern. Fältarbete 1998. Mjölby 1999.
- Nr 64 Vingspegeln nr. 2:1999.
- Nr 65 Fåglar i Tåkern. Fältarbete 1999. Mjölby 2000.
- Nr 66 Vingspegeln nr. 2:2000.
- Nr.67. Gezelius, L. & Nilsson, L. (eds). 2001. Årsrapport 2000 från Tåkerns fältstation. Mjölby.
- Nr 68 Vingspegeln nr. 2:2001.
- Nr.69 Milberg, P., Gezelius, L., Blindow, I., Nilsson, L., & Tyrberg, T. 2002. Submerged vegetation and the variation in the autumn waterfowl community at Lake Tåkern, southern Sweden. *Ornis Fennica*.
- Nr.70. Gezelius, L. & Nilsson, L. (eds). 2002. Årsrapport 2001 från Tåkerns Fältstation. Mjölby.
- Nr 71. Vingspegeln nr. 2:2002.
- Nr.72. Gezelius, L. & Nilsson, L. (eds). 2003. Årsrapport 2002 från Tåkerns Fältstation. Mjölby.
- Nr 73. Vingspegeln nr. 2:2003.
- Nr 74. Gezelius, L. & Nilsson, L. (eds). 2004. Årsrapport 2003 från Tåkerns Fältstation. Mjölby.
- Nr 75. Vingspegeln nr. 2:2004.
- Nr 76. Gezelius, L. & Nilsson, L. (eds). 2005. Årsrapport 2004 från Tåkerns Fältstation. Mjölby.
- Nr 77. Vingspegeln nr. 3:2005.
- Nr 78. Gezelius, L. & Nilsson, L. (eds). 2006. Årsrapport 2005 från Tåkerns Fältstation. Mjölby
- Nr 79. Vingspegeln nr. 3:2006.

- Nr 80. Gezelius, L. & Nilsson, L. (eds). 2007. Årsrapport 2006 från Tåkerns Fältstation. Linköping.
Nr 81. Vingspegeln nr. 3:2007.
Nr 82. Gezelius, L. & Nilsson, L. (eds). 2008. Årsrapport 2007 från Tåkerns Fältstation. Linköping.
Nr 83. Vingspegeln nr. 3:2008.
Nr 84. Gezelius, L. & Nilsson, L. (eds). 2009. Årsrapport 2008 från Tåkerns Fältstation. Linköping.
Nr 85. Vingspegeln nr. 3:2009.
Nr 86. Gezelius, L. & Nilsson, L. (eds). 2010. Årsrapport 2009 från Tåkerns Fältstation. Linköping.
Nr 87. Vingspegeln nr. 3:2010.
Nr 88. Gezelius, L. & Nilsson, L. (eds). 2011. Årsrapport 2010 från Tåkerns Fältstation. Linköping.
Nr 89. Vingspegeln nr. 3:2011.
Nr 90. Gezelius, L. & Nilsson, L. (eds). 2012. Årsrapport 2011 från Tåkerns Fältstation. Linköping.
Nr 91. Vingspegeln nr. 3:2012.
Nr 92. Gezelius, L. & Nilsson, L. (eds). 2013. Årsrapport 2012 från Tåkerns Fältstation. Linköping.
Nr. 93. Bergner, A. & Gezelius, L. 2013. Territory vegetation structure and habitat preferences of the Savi's Warbler *Locustella luscinioides* in lake Tåkern, Sweden. *Ornis Svecica* 23. In press.

